

αντίλαδος

ΤΗΣ ΒΡΙΣΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ

22

Τ' Αγιού Λια στα Βατερά, έτος 1948 ή 1949

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΒΡΙΣΑΓΩΤΩΝ ΛΕΣΒΟΥ
«ΑΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ»

Νικηταρά 8-10 1ος όροφος
106 78 - Αθήνα

αντίλαλος

ΤΗΣ ΒΡΙΣΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	
1	Ζητούνται συνεργάτες
ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ	
2	Η γενική συνέλευση του Συλλόγου μας
2	Ο αποκριάτικος χορός μας
3	Παρελθόν και μέλλον του Συλλόγου μας
4	Το 8ο Συνέδριο της ΟΛΣΑ
ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΧΩΡΙΟ	
4	Το τουριστικό περιπτέρο του χωριού μας
ΤΟ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ)	
5	Η αξιοποίηση της περιοχής Συχωρεμένου
7	Οι Πολιτιστικοί Λεσβιακοί Σύλλογοι και οι Μητροπόλεις των
9	Ο χορός στον Πλάτανο
ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ ΓΡΑΦΟΥΝ (ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ - ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ)	
11	Αρχαίοι και Μεσαιωνικοί οικισμοί στην περιοχή Βρίσας
<i>Tou Vasíli Ψαριανού</i>	
16	Σημαντικοί ανέκδοτοι κώδικες του 16ου και 17ου αιώνα
<i>Tou Koun/nou Kóstas</i>	
18	Με τα πόδια στο Πλωμάρι
<i>Tou Antónη Φωτεινού</i>	
19	Η ζωή στην Αθήνα, η ζωή στο χωριό
<i>Tης Κλεονίκης Καφαλούνο</i>	
20	Του χωριού μας οι δρόμοι
<i>Tης Βαρθάρας Σκιά</i>	
21	Όταν μιλούσαμε με τα πουλιά
<i>Tou Vasíli Ψαριανού</i>	
23	Στ' αρτίτσια
<i>Tou Vasíli Ψαριανού</i>	
24	Ο μπαριτα Γιάννης'
<i>Tou Vasíli Ψαριανού</i>	
25	Η θεά Μαρίγια η Καντήλαινα
<i>Tης Βαρθάρας Σκιά</i>	
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ	
26	Από τη σύλλογη του Βασίλη Ψαριανού
27	Τι σημαίνουν οι φράσεις; ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ
ΣΤΡΑΤΗ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑ	
28	Η πνευματική προσφορά του
29	Συνέντευξη με την κ. Άννα Παπανικόλα
33	Ανταπόκριση από τα Βατερά <i>(ΤΡΙΒΟΛΟΣ, 14 Οκτωβρίου 1935)</i>
36	ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΤΕΥΧΟΣ 22

Ιούλιος 1996

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ - ΣΥΝΤΑΞΗΣ
Κ. Σκιά, Β. Ψαριανός, Κ. Κώστας

Υπεύθυνο σύμφωνα με το νόμο το Διοικητικό Συμβούλιο

Φωτοστοιχειοθεσία - D. T. P. - Εκτύπωση - Βιβλιοδεσία:
ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΤΥΠΟΥ Α.Ε.
Αβέρωφ 26-28 – 142 32 Περισσός
Τηλ.: 21.84.000

* Μερικές από τις φωτογραφίες, που ευγενικά μας παραχώρησαν οι συγχωριανοί μας, είναι πολύ παλιές. Σ' αυτό οφείλεται η κακή ποιότητά τους, αλλά αυτή ακριβώς είναι και η αξία τους.

Από τη Συντακτική Επιτροπή

Ζητούνται συνεργάτες

Τα μέλη της Συντακτικής Επιτροπής που ανέλαβαν με απόφαση του Δ.Σ. του Συλλόγου μας την ευθύνη για την ανανέωση και την παραπέρα βελτίωση της έκδοσης του περιοδικού μας, παρακαλούν όλους τους συγχωριανούς μας να βοηθήσουν την προσπάθειά τους:

- Όσοι μπορούν να μας στέλνουν σημαντικές ειδήσεις από τη ζωή του χωριού ή, αν ζουν στην ξενιτειά, τα νέα από τη ζωή τους εκεί.
- Όσοι έχουν παρατηρήσεις ή προτάσεις για τον εμπλουτισμό και τη βελτίωση του περιοδικού μας.
- Όσοι θέλουν να προβάλουν προβλήματα του χωριού μας και να προτείνουν λύσεις (για την οικονομία, το περιβάλλον, τον πολιτισμό κ.λπ.).
- Όσοι γνωρίζουν στοιχεία ή παλιές ιστορίες που αναφέρονται στην κοινωνική, οικονομική και γενικά στη ζωή και τον πολιτισμό του χωριού μας, μπορούν να επικοινωνούν μαζί μας γραπτά ή τηλεφωνικά.
- Όσοι έχουν την ικανότητα να γράφουν, να ζωγραφίζουν ή να φωτογραφίζουν (ιδιαίτερα θα ευχόμαστε να δραστηριοποιηθούν στην κατεύθυνση αυτή τα νέα παιδιά) μπορούν να μας στείλουν τα έργα τους.
- Όσοι διαθέτουν φωτογραφίες (παλιές ή πρόσφατες) με χαρακτηριστικά τοπία ή σκηνές από τη ζωή του χωριού μας, παρακαλούνται να μας στείλουν μια φωτοτυπία ή την πρωτότυπη φωτογραφία και τους διαβεβαιώνουμε ότι θα τους επιστραφεί συντόμως.
- Όσοι επιθυμούν να καταχωρηθεί στο περιοδικό μας κάποια διαφήμιση της επαγγελματικής τους δραστηριότητας, μπορούν να στείλουν μια σύντομη αγγελία μαζί με την οικονομική τους ενίσχυση (5.000 δραχμές) για την έκδοση του περιοδικού.

Επίσης γνωστοποιούμε στα μέλη του Κοινοτικού Συμβουλίου και των άλλων φορέων ότι θα υπάρχει πάντα χώρος στο περιοδικό μας, αν θέλουν να ενημερώσουν τους συγχωριανούς μας σχετικά με τα προβλήματα του χωριού μας ή για τα σχέδια και τη δράση τους.

Τέλος, προκειμένου να εκδοθεί νέος κατάλογος όλων των Βρισαγωτών που ζουν έξω από το χωριό, ο οποίος θα αποτελέσει και τον «επαγγελματικό οδηγό» για τους συγχωριανούς μας, παρακαλούνται όλοι οι συγχωριανοί να αποστείλουν στη διεύθυνση του συλλόγου μας τα παρακάτω στοιχεία: Ονοματεπώνυμο, Επαγγελματική ασχολία, Διεύθυνση κατοικίας, Διεύθυνση επαγγέλματος, τηλέφωνο ή και FAX.

Σημείωση: Η ύλη για το νέο τεύχος του περιοδικού μας πρέπει να έχει αποσταλεί στη Συντακτική Επιτροπή το αργότερο μέχρι τέλος Οκτωβρίου.

Από τη δραστηριότητα του Συλλόγου μας

Η γενική συνέλευση του Συλλόγου μας

Στις 11 Φεβρουαρίου πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα η γενική συνέλευση των μελών του Συλλόγου Βρισαγωτών, όπου κόπηκε και η βασιλόπιτα για την καλή χρονιά.

Στη γενική συνέλευση παραβρέθηκαν και εκπρόσωποι της Ομοσπονδίας Λεσβιακών Συλλόγων. Στις ομιλίες που έγιναν από συγχωριανούς μας-μέλη του συλλόγου, αναγνωρίστηκε το θετικό έργο του απερχόμενου Διοικητικού Συμβουλίου. Ιδιαίτερα επαινέθηκαν οι προσπάθειες του απερχόμενου Δ.Σ. για τη «διάσωση» της περιοχής του Συχωρεμένου και επιβεβαιώθηκε η απόφαση όλων να συνεχιστεί ο αγώνας ως την πλήρη και οριστική κατοχύρωση της περιοχής υπέρ της Κοινότητας.

Από πολλούς ομιλητές επισημάνθηκε ο κίνδυνος να καταντήσει «Λούτσα» και να οδηγηθεί σε μαρασμό η ωραιότερη παραλία της Λέσβου, τα Βατερά, εάν δε ληφθούν έγκαιρα μέτρα για την προστασία της από την άναρχη δόμηση και τη ρύπανση και δεν εξασφαλιστούν γενικά οι όροι για μια υγιή τουριστική ανάπτυξη.

Προτάθηκε ακόμα η αγωνιστική κινητοποίηση όλων των συγχωριανών για τη διάνοιξη — επιτέλους — του δρόμου Βατερών-Πλωμαρίου, αλλά και των δρόμων Βατερών-Αγιάσου, Βατερών-Αγίου Φωκά-Νιυφίδας για να συνδεθούν τα Βατερά με τις γειτονικές τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές και να βγουν από την απομόνωσή τους.

Από την ψηφοφορία που ακολούθησε εκλέχτηκε το νέο Διοικητικό Συμβούλιο που συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής:

Πρόεδρος: Σταύρος Παρασκευάς.

Αντιπρόεδρος: Γιάννης Βογιατζής

Γεν. Γραμματέας: Νικ. Γκουγκούλιος

Ειδ. Γραμματέας: Κώστας Καλπακτοής

Ταμίας: Σαπφώ Νικέλλη-Πάγκα

Μέλη: Κώστας Αθανασίου, Παναγιώτης

Καλατζής, Άγγελος Μαργαρίτης, Βαρβάρα Σκιά.

Για την Ομοσπονδία Λεσβιακών Συλλόγων εκλέχτηκαν οι: Βογιατζής Γιάννης, Κώστας Κων/νος, Παρασκευάς Σταύρος, Ψαριανός Βασίλης.

Ο αποκριάτικος χορός μας

Πραγματοποιήθηκε κι εφέτος ο αποκριάτικος χορός του Συλλόγου στο κέντρο «Ομορφη Νύχτα». Την έναρξη του προγράμματος έκανε το χορευτικό τμήμα του Συλλόγου Λεσβίων Μενιδίου. Η προσέλευση του κόσμου ήταν αρκετή, αλλά όχι όση θα έπρεπε να είναι. Μεγάλη επιτυχία είχαν τα λαχεία, που κέρδιζαν όλα και αξίζουν συγχαρητήρια σε όσους φρόντισαν τόσο για τη συγκέντρωση των ωραίων δώρων όσο και για τη διανομή των λαχείων, που έγινε αθόρυβα και χωρίς να διακοπεί το πρόγραμμα.

Η ορχήστρα είχε ένα πλούσιο ρεπερτόριο με τραγούδια έντεχνα, δημοτικά και λαϊκά, κυρίως χορευτικά, που άναψαν το κέφι κι έφεραν τους μερακλήδες — που δεν ήταν και λίγοι — στην πίστα. Το γλέντι κράτησε ως πολύ αργά.

Και του χρόνου καλύτερα και περισσότεροι.

Εκδρομή του Συλλόγου Βρισαγωτών Αθήνας, το 1958

Παρελθόν και μέλλον του Συλλόγου μας

Δέκα επτά χρόνια ζωής έκλεισε φέτος ο Σύλλογός μας. Νομίζω ότι είναι καιρός να γίνει ένας μικρός απολογισμός των πεπραγμένων και να επιωθούν μερικά πράγματα όχι μόνο για την ιστορία, αλλά και για να μαθευτούν μερικά που σε πολλούς είναι άγνωστα.

Το 1979 μερικοί συγχωριανοί, όπως οι Γιώργος Κανέλλος, Τάκης Ψαλτήρας, Δημ. Τσέλεκας, Παν. Σιγιώργης, Αγ. Μαργαρίτης, Παν. Πετράς, Στ. Παρασκευάς και οι αείμνηστοι Κων. Τσελέκας, Κων. Βάσσος, Κων. Παρασκευάς, Δημ. Σιγιώργης κ.ά. (ζητώ συγνώμη αν δέχασα μερικούς) μαζεύτηκαν, κινούμενοι από την αγάπη τους για το χωριό και για τους συγχωριανούς τους και την ανάγκη της μεταξύ τους επικοινωνίας, και συγκρότησαν την πρώτη Διοικούσα Επιτροπή του «Εκπολιτιστικού Συλλόγου Βρισαγωτών Λέσβου της Αθήνας ο Αγ. Κωνσταντίνος».

Πρώτος εκλεγμένος πρόεδρος ο κ. Παν. Ψαλτήρας. Ενθουσιασμός, μαζική συμμε-

τοχή, επιτυχία στους σκοπούς. Δεύτερος πρόεδρος του Δ.Σ. ο αείμνηστος Κων/νος Βάσσος και με σειρά ο Ιωάννης Νικέλλης, Σταύρος Παρασκευάς, Βασ. Στρούμπας με τον Παν. Βάσσο και επί τρεις διετίες ο Θεολόγος Νικέλλης. Την δεύτερη διετία προέκυψε η ανάγκη επικοινωνίας μεταξύ των μελών και των συγχωριανών μέσω ενός εντύπου και γεννήθηκε ο «Αντίλαος της Βρίσας».

Νονός στο όνομα, πρώτα της εφημερίδας και μετά του περιοδικού, ο κ. Γιάννης Αξιωτάκης.

Το 1988, ο Σύλλογός μας συμμετείχε, μαζί με άλλους συλλόγους της Μυτιλήνης, στη σύνταξη του καταστατικού της δημιουργίας της ΟΛΣΑ.

Το 1987 γεννιέται η ιδέα από τον αείμνηστο Κων/νο Τσελέκα για την αγορά αίθουσας και δίνεται η πρώτη συμβολική εισφορά των 5.000 δρχ. Το 1993 αγοράζεται η αίθουσα του γραφείου του Συλλόγου μας στην οδό Νικηταρά 8-10, Αθήνα. Από τον πρώτο χρόνο της δημιουργίας του Συλλόγου μας, καθεριώνονται οι ετήσιοι χοροί και εκδηλώσεις στο χωριό και την Αθήνα. Σ' αυτά τα χρόνια πολλά έχει προσφέρει ο

Σύλλογος στο χωριό και τους ανθρώπους του. Το νέο Δ.Σ. που προέκυψε από τις φετινές εκλογές, που απαρτίζεται από ανθρώπους που γνωρίζουν τα προβλήματα του Συλλόγου αλλά και από νέους ανθρώπους, έχει όλη την καλή διάθεση να προχωρήσει με μεγαλύτερα βήματα ώστε να πραγματοποιήσει τους σκοπούς της ίδρυσης του Συλλόγου.

Το νέο Δ.Σ. προσδοκά να γίνει το λουρί, η κλιματόβεργα που θα δέσει το μεγάλο δεμάτι των Βρισαγωγών που βρίσκονται μακριά από το χωριό μας.

Μ' αυτή την πρόθεση καλούμε στα μέσα του Αυγούστου όλους τους συγχωριανούς που θα βρίσκονται στο χωριό, σε μια συγκέντρωση στον Πλάτανο, όπου μαζί Σύλλογος, Κοινότητα και άλλοι φορείς του χωριού, σε μια ενιαία προσπάθεια, θα συζητήσουν με θέμα «πρόοδος και προοπτικές για το χωριό μας». Να ακουστούν προτάσεις, θέσεις, γνώμες, αλλά και να λυθούν απορίες, ερωτηματικά και να γίνει γνωστό σ' όλους τους συγχωριανούς μας η προσφορά μας και οι προθέσεις μας.

Προγραμματίζουμε και τον καθιερωμένο χορό μας και περιμένουμε προτάσεις και για άλλες εκδηλώσεις. Προγραμματίζουμε μετά τον Σεπτέμβριο επισκέψεις

σε μουσεία και άλλα αξιοθέατα, με συμμετοχή ξεναγού και, φυσικά, τα εγκαίνια της αίθουσας του συλλόγου μας. Ζητάμε την ηθική και υλική συμπαράστασή σας για ένα νέο ξεκίνημα προς το συμφέρον όλων μας και προπαντός του χωριού μας.

**Ο πρόεδρος του Δ.Σ.
Σταύρος Παρασκευάς**

To 8o Συνέδριο της ΟΛΣΑ

Στις 26/5/96 πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα το 8o τακτικό απολογιστικό Συνέδριο της ΟΛΣΑ με θέματα: Διοικητικό και Οικονομικό απολογισμό.

Στο Συνέδριο παραβρέθηκαν οι αντιπρόσωποι του Συλλόγου μας Σταύρος Παρασκευάς και Βασίλης Ψαριανός, οι οποίοι στην παρέμβασή τους, μεταξύ άλλων, πρότειναν τη δημιουργία οικοδομικού συνεταιρισμού Λεσβίων. Επεσήμαναν επίσης την ανάγκη, πέρα από τα ψηφίσματα και τις καταγγελίες, να προχωρήσει το Δ.Σ. της Ομοσπονδίας μας στην επεξεργασία συγκεκριμένων θέσεων για την αντιμετώπιση των οικονομικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντολογικών προβλημάτων του νησιού μας.

Nέα από το χωριό

To touριστικό περίπτερο του χωριού μας

Εφέτος για πρώτη φορά πήραμε μέρος στην Έκθεση «Τουρισμός '96», που έγινε στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας. Αν και δεν υπήρχε προηγούμενη εμπειρία από παρόμοια διοργάνωση, η εκπροσώπηση του χωριού μας ήταν ικανοποιητική. Η Κοινότητα Βρίσας και ο Σύλλογος Καταστηματαρχών ετοίμασε περίπτερο διακοσμημένο με ψαφάδικα δίχτυα και όστρακα, μια τεράστια αφίσα των Βατερών, έγχρωμο ενημερωτικό φυλλάδιο και μικρότερα έντυπα για τα διάφορα ξενοδοχεία και τα άλλα συγκροτήματα, αφίσες των Βατερών και γαρύφαλλα για τους επισκέπτες. Ο Πρόεδρος της Κοινότητας, Δημήτριος Σιγιώργης, και πολλοί χωριανοί, κυρίως ιδιοκτήτες ξενοδοχείων, κουβέντιαζαν φιλικά με τον κόσμο, πληροφορούσαν τους ενδιαφερόμενους και πρόβαλαν σωστά την περιοχή μας. Την τελευταία βραδιά προσφέρθηκε και ούζο.

Ευχόμαστε αυτή η αρχή να έχει κι ανάλογη συνέχεια...

Η αφίσα ήταν ευγενική προσφορά της εταιρείας «Οικοδομικές Επιχειρήσεις Στάθης Παρασκευάς».

To χθες και το σήμερα του χωριού μας

Προτάσεις & προβληματισμοί

Αξιοποίηση της περιοχής Συχωρεμένου

Ευχή μας είναι η έκταση του Συχωρεμένου να περιέλθει το γρηγορότερο στην Κοινότητά μας, με σκοπό την αξιοποίησή της προς όφελος του χωριού μας και ατομικά κάθε συγχωριανού μας.

Στην έκταση αυτή, εκεί που βρίσκεται, δηλ. σε ύψωμα μακριά από κατοικημένη περιοχή, με καταπράσινες πλαγιές που καταλήγουν σε μια θαυμάσια αμμουδιά και μια πεντακάθαρη θάλασσα δεν μπορεί να γίνει τίποτα άλλος εκτός από μια τουριστική επιχείρηση υψηλού επιπέδου. Η πρότασή μας είναι:

A. Να γίνει μια ξενοδοχειακή μονάδα δυνάμεως 250-500 κλινών Α' κατηγορίας, η οποία θα περιλαμβάνει όλες τις σύγχρονες ανέσεις για να ικανοποιεί απαιτητικούς πελάτες, που είναι διατεθειμένοι να διαθέσουν χρήματα για να περάσουν άνετες και ευχάριστες διακοπές.

Η μονάδα θα πρέπει να έχει αίθουσες και κατάλληλο εξοπλισμό που να μπορεί να δέχεται την διεξαγωγή συνεδρίων. Ο συνεδριακός τουρισμός σήμερα θεωρείται από τους πιο προσοδοφόρους, διότι συνήθως οι σύνεδροι είναι άτομα οικονομικά εύρωστα που παράληγα με τη δουλειά τους και την ενημέρωσή τους κάνουν και τις διακοπές τους φέρνοντας μαζί και τις οικογένειές τους.

B. Να γίνει ένα παραθεριστικό χωριό με παραδοσιακή αρχιτεκτονική, που να περιλαμβάνει περίπου 200 σπίτια καθώς και τα καταστήματα που θα χρειαστούν. Αφού πραγματοποιηθούν τα έργα υποδομής (δρόμοι, δίκτυα υδρεύσεως, αποχετεύσεως, παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, βιολογικός καθαρισμός) θα ακολουθήσει διαμόρφωση του εδάφους, ώστε να αξιοποιηθεί η θαυμάσια θέα

προς τη θάλασσα. Θα γίνουν οι απαραίτητες αθλητικές εγκαταστάσεις για μικρούς και μεγάλους και μέσα στον υπόλοιπο ενοποιημένο χώρο ξενοδοχείου χωριού θα υπάρχουν πλατείες άνετες, θα φυτευτούν δέντρα, θάμνοι και λουλούδια.

Αν μπορούμε να δούμε με τα μάτια της φαντασίας μας όλα αυτά ολοκληρωμένα και σε πλήρη λειτουργία, τότε θα καταλάβουμε τη σημασία που θα έχει το έργο αυτό για το χωριό μας και για τον καθένα μας χωριστά.

Για τη υλοποίηση αυτού του ομολογουμένων φιλόδοξου σχεδίου, απαιτείται η συγκρότηση μιας ολιγομελούς επιτροπής, που θα υποδειχθεί από το Κοινοτικό Συμβούλιο του χωριού μας και από το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου μας, η οποία θα αρχίσει επαφές με εταιρείες, οργανισμούς και χώρες που ενδιαφέρονται για εκτέλεση και εκμετάλλευση ενός τέτοιου έργου.

Το οικονομικό όφελος για την Κοινότητα, εφόσον το έργο πραγματοποιηθεί, θα είναι μεγάλο, αφού μετά από ένα χρονικό διάστημα εκμετάλλευσης της ξενοδοχειακής μονάδος από την κατασκευάστρια εταιρεία, θα περιέλθει ιδιοκτησιακά στο χωριό μας.

Εξάλλου, μπορεί να δοθεί η δυνατότητα σε πολλούς συγχωριανούς μας να συμμετάσχουν προνομιακά στο κεφάλαιο και στα κέρδη του νομικού προσώπου που θ' αναλάβει την κατασκευή και την εκμετάλλευση του έργου.

Βέβαια η εκδοχή αυτή, παρ' όλο που είναι απλή και συνήθης, παρουσιάζει κάποια μειονεκτήματα, διότι πολλά εξαρτώνται από την Διοίκηση του Ν. προσώπου, την πρόσβαση στη λήψη των αποφάσεων και τον έλεγχο της διαχείρισης, που δεν είναι πάντα εύκολος.

Γι' αυτό προτείνουμε ένα σχετικά καινούριο για τη χώρα μας τρόπο εκμετάλ-

a
v
t
í
l
a
l
o
s
t
n
s

B
ρ
í
s
a

λευσης της επιχείρησης, το Time Sharing (τάιμ σέρινγκ) που μεταφράζεται επισήμως ως χρονομεριστική μίσθωση. Η εκμετάλλευση αυτή έχει κάνει μια θριαμβευτική πορεία στην Ευρώπη και έχει κατοχυρωθεί νομοθετικά και στην Ελλάδα από το 1986.

Η αγορά κατά τον τρόπο αυτό είναι απόλυτα κατοχυρωμένη, δηλ. καταρτίζεται συμβολαιογραφικό έγγραφο και έχεις όλα τα εμπράγματα δικαιώματα που απορρέουν από αυτό, μπορείς να το νοικιάσεις, να το πουλήσεις, να το δωρήσεις, να το κάνεις γονική παροχή κ.λπ.

Ο τρόπος αυτός αγοράς εξοχικής κατοικίας έγινε για να δώσει λύση στο πρόβλημα των διακοπών, που γίνεται κάθε χρόνο και δυσκολότερο.

Για να αγοράσει σήμερα κάποιος μια εξοχική κατοικία πλήρως εξοπλισμένη μέσα σε ένα περιβάλλον, όπως περιγράψαμε πιο πάνω, και με χρήση των εγκαταστάσεων άθλησης και ψυχαγωγίας πρέπει να διαθέσει πάρα πολλά χρήματα, ενώ θα την χρησιμοποιήσει 15 ημέρες, ένα μήνα ή το πολύ δύο μήνες το χρόνο. Αντίθετα, με τον τρόπο που αναφέραμε αγοράζεις την κατοικία για τον χρόνο που κάνεις διακοπές, και όχι για το υπόλοιπο χρονικό διάστημα του έτους, που θα είναι κλειστή.

Για να γίνει πιο κατανοητό θα δώσω ένα αριθμητικό παράδειγμα. Έστω ότι μια εξοχική κατοικία πωλείται 50.000.000 βρίσκεται λοιπόν ένας εύπορος συμπατριώτης μας, και την αγοράζει και κάνει σ' αυτήν διακοπές τέσσερις εβδομάδες το χρόνο· δίπλα σ' αυτή βρίσκεται μια πανομοιότητη κατοικία που πωλείται με τη μέθοδο του TIME SHARING στην ίδια τιμή.

Ο πρώτος για τις 4 εβδομάδες διακοπών το χρόνο θα πληρώσει 50 εκατομμύρια δραχμές, ενώ τους υπόλοιπες μήνες η κατοικία θα είναι κλειστή, με όλες τις συνέπειες που έχει αυτό για τη συντήρησή της. Αυτός που θ' αγοράσει παραθεριστική κατοικία για τέσσερις εβδο-

μάδες το χρόνο με σύστημα TIME SHARING θα πληρώσει μόνο 4 εκατομμύρια δραχμές (50 εκατομμύρια: 50 εβδομάδες το χρόνο=ένα εκατομμύριο η εβδομάδα). Η διαφορά είναι εντυπωσιακή και γι' αυτό ο τρόπος αυτός έχει επικρατήσει σε όλο τον κόσμο και στην Ελλάδα βεβαίως, με αποτέλεσμα οι πωλήσεις παραθεριστικών κατοικιών μέσα σε οργανωμένο περιβάλλον να γνωρίσουν τα τελευταία χρόνια κατακόρυφη άνοδο. Είπαμε πιο πάνω ότι ο οικισμός θα έχει περίπου 200 κατοικίες· αν τώρα τις πολλαπλασιάσουμε με τις 50 εβδομάδες τον χρόνο, έχουμε 10.000 εβδομάδες.

Σήμερα οι διάφορες εταιρείες που πουλάνε κατοικίες με τη μέθοδο TIME SHARING στην Ρόδο, Κέρκυρα, Κρήτη, Πόρτο Ύδρα και αλλού, κατοικίες υψηλών προδιαγραφών μέσα σε οργανωμένο περιβάλλον, προσφέρουν την εβδομάδα προς 1.500.000 δρχ. περίπου.

Εάν επιλεγεί αυτός ο τρόπος εκμετάλλευσης της περιοχής, μπορούμε να καλέσουμε τους απανταχού ευρισκομένους Βρισαγώτες να αγοράσουν μια εβδομάδα σ' αυτό το πανέμορφο μέρος σε τιμή κόστους, δηλ. το 1/3 της ανωτέρω τιμής, ώστε και τον τόπο τους να βοηθήσουν και να έχουν ένα σοβαρό κίνητρο και κέρδος οικονομικό.

Νομίζω ότι θα υπάρξει ανταπόκριση, διότι πέραν από το χρηματικό όφελος που είναι αυταπόδεικτο, το μεγάλο όφελος είναι ο δεσμός που θα δημιουργηθεί μεταξύ των συγχωριανών μας, ώστε το έργο αυτό να αποτελέσει τον κρίκο που θα ενώσει και θα τονώσει τις ρίζες των συμπατριώτων μας και θα γίνει επιθυμία να περάσουν τις διακοπές τους στον τόπο τους, στο σπίτι τους, πρώτα αυτοί ίδιοι και μετά τα παιδιά και τα εγγόνια τους.

Ένα άλλο όφελος που θα έχει η κοινότητά μας, το οποίο είναι πολύ σημαντικό, είναι η απασχόληση των συγχωριανών μας· οι θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν από την λειτουργία μιας μο-

νάδας όπως την περιγράψαμε, θα δώσουν απασχόληση στα νιάτα του χωριού μας και ενδεχομένως μερικοί που έχουν φύγει από το χωριό να ξαναγυρίσουν για να εργαστούν εδώ.

Η καλή μοίρα του χωριού μας μας φύλαγε ζηλότυπα εκατοντάδες χρόνια ένα δώρο και τώρα που ωρίμασαν οι συνθήκες μας το προσφέρει· ας μην αφήσουμε την ευκαιρία να χαθεί, ας μη φανούμε άβουλοι και μοιραίοι, όπως θα έλεγε ο ποιητής.

Γιώργος Γεωργής

Οι πολιτιστικοί λεσβιακοί σύλλογοι και οι... Μητροπόλεις των

Ο πολιτιστικός σύλλογος «Άγιος Κωνσταντίνος» και η Βρίσα Λέσθου Προτάσεις αναβάθμισης

Στα χρόνια της 20ετίας του 1950-70 πολλοί άνθρωποι της επαρχίας αναζήτησαν καλύτερη «τύχη» σε μεγάλα αστικά κέντρα του εξωτερικού ή της πατρίδας μας. Οι δύσκολες καταστάσεις που αντιμετώπισαν αυτοί οι πρώτοι πατριώτες μας, με τη φτώχεια τους και την έλλειψη γνωριμιών, ξένοι ουσιαστικά σε ξένη πόλη – που σχεδόν ούτε τη γλώσσα τους δεν γνώριζαν – δημιούργησαν την ανάγκη μιας επικοινωνίας, μιας στήριξης μεταξύ των και μιας θύμισης του τόπου που άφησαν πίσω τους. Αυτό στάθηκε η αιτία να δημιουργηθούν οι πρώτοι πολιτιστικοί σύλλογοι στην Αθήνα.

Όμως, τα προβλήματα της τότε εποχής ξεπεράστηκαν. Σταθήκαμε στα πόδια μας. Επικοινωνούμε – πια – με τα τηλέφωνά μας, και όποτε θέλουμε συναντιόμαστε με κάθε φίλο και γνωστό μας πατριώτη. Η «γκαζιέρα» αντικαταστά-

θηκε από την ηλεκτρική κουζίνα και η «πλάκα» του χωριάτικου σαπουνιού, από το μοσχοσάπουνο. Τα προβλήματα του παρελθόντος ξεχάστηκαν, οι νέες γενιές που ήρθαν δεν ενημερώθηκαν ουστά και δεν συνδέσαμε το παρελθόν με τα προβλήματα της εποχής. Μείναμε να ασχολιόμαστε, στις συγκεντρώσεις των πολιτιστικών συλλόγων – και με το δίκιο μας ίσως – με το συναίσθημα που κουβαλούσαμε στις καρδιές και στις θυμητές μας. Αυτό ακριβώς που δεν χώρεσε στους «μποξάδες» και στις σαραβαλιασμένες βαλίτσες που φέραμε από το χωριό. Τα νέα παιδιά, όμως, δεν γνώρισαν και δεν πίστεψαν, τα προβλήματα των παλαιοτέρων και, εν πάσει περιπτώσει, είχαν και τα δικά τους προβλήματα της σύγχρονης εποχής. Το αποτέλεσμα ήταν η αποξένωσή τους, η εσωστρέφεια, «τι σε μέλει εσένα 'νε από πού 'μαι 'γω».

Σήμερα, κάθε σύλλογος στην Αθήνα, έχει τα ίδια προβλήματα. Την απουσία των νέων και τη συγκέντρωση – των ίδιων πάντα – μερικών από τους παλιούς. Μπορεί η παροιμία να λέει πως «η παλιά η κότα έχει το ζουμί», αλλά, όπως ξέρετε, δεν γεννάει ιδέες, που τόσο τις έχουμε ανάγκη.

Νομίζω ότι βρισκόμαστε στο τέλος μιας εποχής για την οποία δημιουργήθηκαν και λειτούργησαν οι πολιτιστικοί σύλλογοι. Υπάρχει ανάγκη να φτιάξουμε μια νέα εποχή. Μια εποχή που θα είναι συνέχεια του παρελθόντος, αλλά θα δίνει ένα νέο στίγμα, θα συνδέει την παλιά κουλτούρα και θα δημιουργεί τη δικιά της. Να επαναποθετηθούμε. Σ' αυτή την κατάσταση την πρώτη θέση δικαιούνται να έχουν οι νέοι. Γ' αυτό θα χρειαστεί να ξεπεράσουμε δικά μας προβλήματα, να δώσουμε πρωτοβουλίες στους νέους, να δημιουργήσουμε ομάδες εργασίας και να τους καλέσουμε ν' ακούσουμε τη φωνή τους. Οι σημερινοί νέοι δεν είναι χειρότεροι της γενιάς μας. Κάθε ένας που είναι ερωτευμένος με

a
v
t
í
l
a
λ
o
s
τ
n
s
B
ρ
í
s
a
s

τον τόπο του έχει δύο επιλογές. Να διαλέξει την απόλυτη σιωπή ή να πει πολλά. Εμείς το πρώτο στάδιο το ξεπεράσαμε. Ήταν τα δύσκολα εκείνα χρόνια που σας περιέγραψα. Τώρα πρέπει να περάσουμε στην αντίτερα. Να πούμε πολλά, να τα πούμε όλα. Να φέρουμε το στίγμα του πολιτισμού, από το χωριό στην καρδιά της Ελλάδας, στην Αθήνα. Έτσι πρέπει να κάνει κάθε χωριό και κάθε τόπος. Αυτό θα γίνει με νέες δραστηριότητες εδώ και νέες ιδέες για το χωριό. Θα επικοινωνούν και θα γίνουν συγκοινωνούντες οργανισμοί. Η σχέση των συλλόγων με το χωριό πρέπει να είναι πάντα θετική και αρμονική. Πρέπει να έχουμε θέσεις αλλά αν χρειαστεί και αντιθέ-

σεις, προκειμένου να επιτύχουμε το καλύτερο δυνατό για το σύνολο. Θέσεις για τα Βατερά πριν την υποβάθμισή των και θέσεις για το χωριό Βρίσα πριν το κάνουμε αγνώριστο. Πρέπει και μπορούμε, να δώσουμε μια ιδιαίτερη αισθητική στην «απρόσωπη» και απέραντη σε έκταση αμμουδιά των Βατερών. Να δημιουργήσουμε ένα δρόμο περιπάτου — έστω και περιορισμένο — ανάμεσα στα κράσπεδα άμμου και ασφάλτου, φωταγγώντας τον κατάλληλα. Μπορούμε να φωταγγήσουμε επίσης τον Ιστορικό Γατελούζικο Πύργο (Παλιόπυργο) και να δημιουργήσουμε εκεί ένα πολιτιστικό κέντρο. Δρόμος θα πρέπει να συνδέσει την πα-

Βραδυνή συντροφιά στο χωριό. Δήμητρα Δημητρακέλλη, Μαρία Γεωργέλη, Κατίνα Γεωργέλη, Μαρία Ιατρέλλη, Μαριγιώ Λαμπρινίδου, Μυρσίνη Κώστα, Ειρήνη, Καραμάνου, Ειρήνη Καράμπαλη, Σαπφώ Μαργαρίτη.

(φωτο: Κων/νος Κώστας)

ραλία των Βατερών, από τη θέση «Λιμνιά» μέχρι τον Παλιόπυργο και να συνεχισθεί μέχρι το χωριό, ώστε ο ξένος που επισκέπτεται τα μέρη μας να έχει προσπέλαση στα ιστορικά ενδιαφέροντα. Να το ποιθετήσουμε έναν προβολέα για να φωτίσουμε τον Άγιο Φωκά τη ομορφιά του τοπίου, θα γίνεται αισθητή από τα Βατερά.

Το καλοκαίρι μπορούμε να κάνουμε μια διαμαρτυρία για την αδικαιολόγητη καθυστέρηση του δρόμου σύνδεσης Πλωμαρίου-Βατερών-Νυφίδας – από τον οποίο εξαρτάται η τουριστική ανάπτυξη του νότιου τμήματος της Λέσβου — με επίσημους προσκεκλημένους, με τα μέσα ενημέρωσης και με μια εθελοντική συμβολική πορεία διαμαρτυρίας, ενεργοποιώντας και τους ξένους παραθεριστές.

Ακόμη, μπορούμε να στήσουμε μια ενδεικτική πινακίδα στον Άγιο Φωκά – για το ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον – μια και, όπως υποστήριξε διαπρεπής Αμερικανός αρχαιολόγος, εκεί υπήρξε το τέμενος Διός, Ήρας και Διονύσου, στο οποίο κατέφυγε ο ποιητής Αλκαίος τον 7ο π.Χ. αιώνα, διωκόμενος από πολιτικούς αντιπάλους και ο τόπος που προσήγγισαν στο γυρισμό τους από την Τροία, ο Μενέλαος, ο Νέστορας και ο Διομήδης. Επίσης, θα έλεγα να συνειδητοποιήσουμε όλοι, ότι τουριστική ανάπτυξη δεν γίνεται, χωρίς να συνδέσουμε την αξιοποίηση του χωριού παράλληλα με αυτή των Βατερών.

Αυτό προϋποθέτει την ύπαρξη ξεχωριστού «χρώματος» και αισθητικής, με παράλληλες ενέργειες διατήρησης αυτών των στοιχείων στο χωριό μας. Για τις εκδηλώσεις στην Αθήνα είμαι της γνώμης ότι στην αρχή πρέπει να γίνουν σε Παλλεσβιακό επίπεδο, ώστε να δημιουργηθεί ζήλος και ενδιαφέρον.

Οι εκδηλώσεις σε ταβέρνες με την έννοια παροχής διασκέδασης χωρίς στοιχείο Λεσβιακής κουλτούρας, πρέπει να σταματήσουν. Το καλύτερο θα είναι η

πρόσκληση Λεσβιακής ορχήστρας για τη διασκέδασή μας, ή τουλάχιστον, η εκλογή ενός αναβαθμισμένου ποιοτικά «κέντρου διασκέδασης» της Αθήνας, με αξιόλογους καλλιτέχνες.

Να διθούν θέματα σε νέα παιδιά για εργασίες λαογραφίας, ιστορίας και πολιτισμού του τόπου μας.

Και, επιτέλους, όλοι οι σύλλογοι θα πρέπει να εργαστούν προς την κατεύθυνση εύρεσης νέων στοιχείων αποδεκτά πρόπαντων από τους νέους, που θα τονίσουν το ενδιαφέρον του καθενός για τις ρίζες και τον πολιτισμό της ιδιαίτερης πατρίδας των.

Κων/νος Α. Κώστας

Ο Πλάτανος θέλει το γλέντι στον ίσκιο του

Ο Πλάτανος, είναι το φυσικό κέντρο του χωριού. Τόπος συνάντησης νέων και γέρων, μα και υπόσχεση για το αύριο. «Αίντι στο Πλάτανο θ' ανταμώσουμε» είναι η καθημερινή κουβέντα στο στόμα των συγχωριανών μας. Παντού, στις μακριές χώρες, όπου ζουν ξενιτεμένοι, αλλά και στις πολύβουες πόλεις της σημερινής Ελλάδας, ο καημός και το μεράκι, ήταν, είναι και θα είναι, ένας: «Αχ μωρέ, πότε θα πάω στο χωριό, να κάτσω κάτω από τον Πλάτανο, ν' ανταμώσω με φίλους, να μάθω τα νέα του χωριού από πρώτο χέρι μέσα στους καφενέδες, να νιώσω ότι κατάγομαι από 'κει, πως η γενιά μου είναι 'κει και με προσμένει».

Πόθοι, που τις περισσότερες φορές γίνονται πραγματικότητα, καθώς όλοι φίλοι και γνωστοί, εχθροί και φίλοι γκαρδιακοί σμίγουν κάτω απ' τα φυλλώματά του, στο χορό του Συλλόγου και γλεντούν αδελφωμένοι, σαν μια καρδιά μοιρασμένη σε πολλά σώματα. Ξεχνούν τις μικροδιαφορές τους, τα «μου πήρες» και «σου δωσα», ποιος έκλεψε ποιον στον στριφό ενός χωραφιού και στον μεσό-

a
v
t
í
λ
a
λ
o
s
t
n
s

B
ρ
í
σ
a
s

a
v
t
í
l
a
l
o
s

t
n
s

B
r
í
s
a
s

τοιχο ενός σπιτιού με το άλλο και εκείνο που κυριαρχεί είναι το Βρασαγιώτικο μεράκι. Μεράκι δουλεμένο μαζί με την ψυχή του χωριού, στον λιολόγο, στο θέρος, στη σπορά, στους γάμους και στους θανάτους, σμιλεμένο στα πρόσωπα των ανθρώπων του, φανερωμένο στα λόγια τους, στα τραγούδια τους, στις παροιμίες τους.

«Όποιος δεν είναι μερακλής του πρέπει να πεθάνει γιατί σε τούτο το ντουνιά άδικο τόπο πιάνει»

Ο πιο πρόσφορος τρόπος συναντήσεως των χωριανών που μένουν εδώ με τους ξενιτεμένους, είναι ο χορός του Συλλόγου στον Πλάτανο, τον Δεκαπενταύγουστο. Από την ημέρα της αναγγελίας του, όλο το χωριό βρίσκεται σε αναβρασμό. «Θα πάμε, δεν θα πάμε, πώς θα πάμε, πού θα βρούμε τραπέζι, ποιες θα μαγειρέψουν» και το βράδυ του χορού φθάνει.

Ο Πλάτανος στολίζεται όπως και οι άνθρωποι του χωριού. Αστραποβολά φωτισμένος και θροῖζει περήφανος τα φύλλα του στο ανεπαίσθητο φύσημα του μυρωμένου αγέρα. Έχει κάτω του μαζεμένους, τους γιους του και τις κόρες του, βλαστάρια που τα δε να γεννιούνται, να μεγαλώνουν, να παντρεύονται και να του φέρουν καινούργια φύλλα, νέους απογόνους, που κυλά στις φλέβες τους, το Βρισαγιώτικο αίμα.

Φυσικά δεν απολείπουν και τα σχόλια των χωριανών. «Ποια είνι τσίνινια»,, «αμ πως θα γιντσι εγ' τιτια τούτην»,, «για δε στολίδ' θαρρεί τσι ε ξέρουμε τ'ν γενιά τ', το τσόλ」. Άλλος σε καλό τραπέζι και άλλος παραπονεμένος, στο τέλος όλοι βολεύονται και ο χορός αρχίζει.

Μπροστάρηδες τα νειάτα, που χορεύουν συναδελφωμένα με τους μεγαλύτερους και τους γερόντους σε μια γιορτή λεβεντιάς και αντρειωσύνης, στους ήχους του αγιασιώτικου ή του πλωμαρίτικου και στα βήματα του συρτού, της σούστας και του βαριού μυτιληνιού μπά-

λου.... για να αποσώσουν σχολιάζοντας στα καφενεία και στις γειτονιές την άλλη μέρα.

Φέτος όμως, θαρρείς πως κάτι έλειπε απ' το χωριό, τούτον τον Δεκαπενταύγουστο. Ως και ο γερο-Πλάτανος δεν είχε εκείνη την παλιά νιότη του. Θαρρείς και κάτι τον λάβωσε βαθιά μέσα στα σήθια του. Αιτία, η απόφαση των διευθύνοντων του Συλλόγου να πραγματοποιηθεί ο καλοκαιρινός χορός στην disco «ARENA» στα Βατερά.

Δεν θα ασχοληθώ με τις αιτίες που οδήγησαν σ' αυτήν την απόφαση. Το μόνο που θα πω, είναι πως ο χορός όφειλε και οφείλει να γίνεται στο κέντρο του χωριού, στον Πλάτανο.

Όσο για τα προβλήματα που υπάρχουν, για την πραγματοποίηση αυτού του σχεδίου, με λίγη καλή προσπάθεια βρίσκονται λύσεις. Να οριστεί μια συγκεκριμένη μέρα, λ.χ. ανήμερα της Παναγιάς, ώστε να πλάθουν όλοι ανάλογα τα σχέδιά τους, συγκεκριμένος τόπος χορού, ο ΠΛΑΤΑΝΟΣ, (άσχετα αν δεν συμφωνούν ορισμένοι), η ορχήστρα να κάθεται σε καθορισμένο τόπο, εν ανάγκη ακόμα και σε πατάρι, αφού δεν μπορεί κανένας να διαθέσει λίγο χώρο και γενικά να υπάρξει ένας σχεδιασμός του όλου έργου.

Ο αυθορμητισμός όταν χάσει τον πηγαίο χαρακτήρα του είναι ανάγκη να συνεργάζεται στενά με το σχεδιασμό, διαφορετικά επικρατεί η φασαρία, γίνεται κοινώς «χάβρα των Ιουδαίων», με τον καθένα να κάνει τον άρχοντα και να εφαρμόζει αποφάσεις που εκδίδονται από τον ίδιο τον εαυτό του, όπως αυτόν τον συμφέρει.

Είναι πολύ εύκολο για όλους μας να γινόμαστε δίκαστες ενοχοποίησης των άλλων και αθώωσης του εαυτού μας. Γι' αυτό λοιπόν, καλώ και άλλους να υποβάλλουν τις προτάσεις τους, ώστε με το διάλογο, να καταλήξουμε στην καλύτερη δυνατή λύση για τον τόπο μας.

Ειρήνη Α. Αναγνώστου

Οι χωριανοί γράφουν

(Λογοτεχνία - Ιστορία - Λαογραφία)

Αρχαίοι και Μεσαιωνικοί οικισμοί στην περιοχή Βρίσας

Aυτό που μπορεί να υποστηριχτεί σχεδόν με βεβαιότητα, αναφορικά με το ιστορικό παρελθόν του χωριού μας, είναι πως η αρχή του χάνεται στα προϊστορικά χρόνια. Ότι ακμάζει στα χρόνια της Αρχαίας Ελλάδας και της Ελληνιστικής Εποχής, συνεχίζει τη ζωή του καθ' όλη τη διάρκεια της ρωμαϊκής εποχής και, μέσα από τη γενοβέζικη κυριαρχία και την Τουρκοκρατία, φτάνει στη σύγχρονη εποχή. Απ' αυτή την ιστορική του πορεία και τη συνέχειά του την πολιτιστική υπάρχουν στοιχεία αρχαιολογικά και ιστορικά, καθώς και στοιχεία του λαϊκού μας πολιτισμού.

Προπάντων όμως υπάρχει η γλώσσα, που διατήρησε τον αρχαίο πλούτο και τις ονομασίες τόπων και πραγμάτων, ονό-

ματα ανθρώπων, φυτών και ζώων. Εκείνο που παραμένει ακόμη χωρίς καμία επιβεβαίωση από την αρχαιολογική σκαπάνη και την ιστορική έρευνα είναι η ακριβής τοποθεσία της αρχαίας Βρίσας, καθώς και ο χρόνος και η αιτία της εγκατάλειψης του αρχικού οικισμού. Ακόμη ποιοι οικισμοί διαδέχτηκαν την αρχαία Βρίσα και, ειδικότερα, πότε ιδρύθηκε το σημερινό χωριό και ποια η σχέση του με την παραλιακή Βρίσα, καθώς και με τους άλλους οικισμούς της περιοχής. Η αρχαία Βρίσα έχει σχέση οπωδήποτε με το ναό του Βρησαγενούς Διονύσου και το αρχαίο μικρό λιμάνι του σημερινού Αγίου Φωκά και πρέπει να τοποθετηθεί στην περιοχή του Αγίου Φωκά ή στον κάμπο της Αγίας Κατερίνας και της Χαρτσιάς.

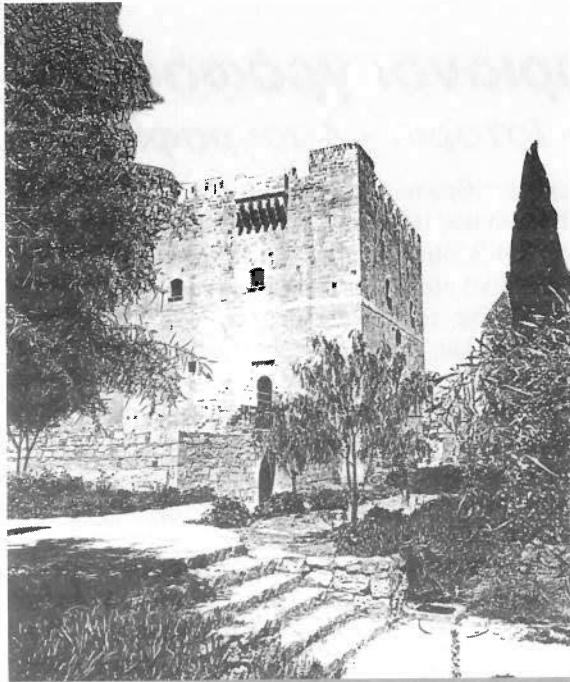
Τόσο η θέση όσο και κάποια ευρήματα που ανάγονται στους πρώτους χριστιανικούς χρόνους ενισχύουν την άποψη ότι η αρχαία Βρίσα ήταν χτισμένη στην παραποτάμια έκταση, από τη σημερινή Αγία Κατερίνα ως τους γηλόφους της Χαρ-

a
v
t
í
l
a
l
o
s

t
n
s

B
r
í
s
a
s

Έτοι περίου θα ήταν ο Παλιόπυργος προτού καταστραφεί

τσιάς και του Αϊ-Γιάννη του Καλυβίτη, και ότι διατηρήθηκε στη θέση αυτή τους λάχιστον ως τους πρωτοβυζαντινούς χρόνους. Οι κάτοικοι αυτού του οικισμού έχτισαν πάνω στην άκρα της Βρίσας, στο σημερινό ακρωτήρι του Αγίου Φωκά, ναό αφιερωμένο στο Βρησαίο Διόνυσο ή τον «Βρησαγενεί» σύμφωνα με την επιγραφή που βρέθηκε εκεί από ξένους αρχαιολόγους «ΜΕΓΑΡΙΤΟΣ ΑΙΣΧΙ(ΝΟΥ) ΔΙΟΝΥΣΩ ΒΡΗΣΑΓΕ(ΝΕΙ)». Ο αρχαίος Αθηναίος ρήτορας Ανδροτίών, που έζησε τον 4ο αιώνα π.Χ. αναφέρει ότι ο ναός πρωτοχτίστηκε από τον μυθικό οικιστή του νησιού το Μάκαρα: «το ιερόν του θεού εν τη Βρίσῃ φησίν ιδρύσθαι υπό Μάκαρος». Και ο Στέφανος ο Βυζαντιος, αργότερα τον 6ο αιώνα αναφέρει το ακρωτήρι Βρίσα. Τα σωζόμενα πάντως λειψανα του αρχαίου ναού ανάγονται στον πρώτο π.Χ. αιώνα. Οι ξένοι αρχαιολόγοι που επισκέφτηκαν τον Άγιο Φωκά τον 19ο αιώνα παρατήρησαν ακόμα ίχνη από αρχαίες κατοικίες (όστρακα αγγείων και κεράμους), που πρέπει να ήταν κτισμένες γύρω από το ναό¹, ενώ στην ανατολική πλευρά του ακρωτηρίου βρήκαν τμήμα πλακόστρωτου δρόμου, που απο-

τελούσε μέρος αρχαίου λιμανιού, που ήταν τότε καλυμμένος από άμμο. Και ακόμα διέκριναν μέσα στο νερό πολλές πλάκες και κίονες σπασμένους³.

Στην Αγία - Κατερίνα υπάρχουν ίχνη παλαιοχριστιανικής εκκλησίας στη θέση όπου βρισκόταν το παλιό ξωκλήσι. Και στο λαγκάδι της Χαρτσιάς αποκαλύφθηκε κοιμητήριο και τάφος που ανήκαν πιθανώς σε νεκροταφείο, καθώς και πήλινα λυχνάρια που πιστοποιούν την ύπαρξη οικισμού κατά τους πρωτοβυζαντινούς χρόνους.

Πότε λοιπόν και για ποιο λόγο εγκαταλείφθηκε ο οικισμός της Αγίας - Κατερίνας;

Ο πιθανότερος λόγος, που αποτελεί άλλωστε κοινό λόγο για όλα τα νησιά και τα παράλια του Αιγαίου, είναι οι πειρατικές επιδρομές. Η πειρατεία αποτελούσε ανέκαθεν τη μάστιγα των παραλιών περιοχών.

Η δράση αυτή των πειρατών περιοζόταν ή και εξέλειπε όσο ήταν ισχυρός και κυριαρχούσε στις θάλασσες ο ρωμαϊκός και αργότερα ο βυζαντινός στόλος. Ο έλεγχος των θαλασσών, και ειδικότερα του Αιγαίου, χάθηκε τον ένατο και κυρίως το δέκατο αιώνα από το βυζαντινό στόλο που αδυνατεί πλέον να καταστρέψει τα ορμητήρια των Αράβων (Σαρακινών) πειρατών, οι οποίοι είχαν καταλάβει την Κρήτη, τη Μάλτα και τη Σικελία³. Έτοι «επί δύο σχεδόν αιώνες τα παράλια και οι θάλασσες της ανατολικής Μεσογείου ως τη Σικελία υπήρξαν θέατρο συνεχών συγκρούσεων ανάμεσα στους Σαρακηνούς και στον χριστιανικό κόσμο»⁴.

Έκτοτε δεν εξέλιπε ο κίνδυνος των πειρατικών επιδρομών για τους κατοίκους των νησιών και των παραλίων περιοχών. Έτοι από την εποχή αυτή παρατηρείται μετακίνηση των πληθυσμών από τους παραλίους οικισμούς σε οικισμούς της ενδοχώρας.

Πιθανώς λοιπόν χρόνος της εγκατάλειψης του οικισμού της Αγίας - Κατερίνας και της ίδρυσης του νέου οικισμού της Βρίσας είναι ο 9ος ή 10ος αιώνας. Η επιλογή της περιοχής όπου εγκαταστάθηκε ο νέος οικισμός έγινε με μοναδικό κριτήριο να είναι αθέατος από τη θάλασσα και να είναι εύκολη η διαφυγή του πληθυσμού και η απόκρυψη του, σε περίπτωση που οι βιγλάτορες ειδοποιούσαν για την προσέγγιση στην ακτή πειρατικών πλοίων. Έτσι, ο νέος οικισμός έγινε κυριολεκτικά άφαντος, χωμένος μέσα στην πυκνή βλάστηση που κάλυπτε τόσο την παραποτάμια πεδινή έκταση, όσο και τους γηλόφους που έκλειναν την περιοχή προς το νοτιά. Το νέο χωριό της Βρίσας ήταν επίσης αθέατο και από το βοριά από το πυκνό δάσος της Πευκιανής, που εκτείνονταν από τα Καμαρούδια ως τα Κατούδια και το Οργάνι. Υπόλειμματα από τη χλωρίδα εκείνων των χρόνων διατηρήθηκαν ως τις μέρες μας από πεύκα, βελανιδιές, πρίνους, μπιμπλιές και μαστιχιές (σχίνους).

Ένα μέρος από τους κατοίκους της παράλιας Βρίσας ίσως βρήκε καταφύγιο σε άλλους οικισμούς της ευρύτερης περιοχής, όπως ήταν η Αιγίδα (Ινγκίδα σύμφωνα με την ντοπιολαλιά) ή δημιούργησε άλλους μικρότερους, κτηνοτροφικούς κυρίως οικισμούς.

Η Αιγίδα, όπως δείχνει και η ονομασία της ήταν οικισμός ελληνιστικής ή ρωμαϊκής εποχής, που συνυπήρξε με την παράλια Βρίσα ελέγχοντας τις περιοχές, εκτός από τη σημερινή Ινγκίδα, της Λαγκάδας, Ρουγκάδας και πιθανώς του Δαξαριού.

Η αρχαιότητα και αυτού του οικισμού θα επιβεβαιωθεί από τη μελέτη του αρχαιολογικού υλικού που περιμένει τον ερευνητή κάτω από τα εμφανή «χαλάσματα» του οικισμού, αν κρίνων απ' ότι είδα προσωπικά, όταν επισκέφτηκα πριν από χρόνια, φοιτητής ακόμα, την Ινγκίδα με το μακαρίτη τον πατέρα μου, μέσα σ' ένα

πρίνο βρήκα μια μαρμάρινη λάρνακα που φαινόταν ν' ανήκει στην ελληνιστική ή ρωμαϊκή εποχή. Από τότε δεν ξαναεπισκέφτηκα τον τόπο κι αμφιβάλλω αν θα μπορούσα σήμερα να ξαναβρώ εκείνη τη λόγχη που έκρυβε μια σαφή απόδειξη της αρχαίας ζωής της Ινγκίδας. Για το πότε και γιατί εγκαταλείφθηκε ο οικισμός της Αιγίδας δεν έχουμε σαφή στοιχεία, πέρα από τις παραδόσεις που έχει καταγράψει ο αείμνηστος Κ. Τσέλεκας, ο οποίος υποστήριξε και την εκδοχή οι κάτοικοι της Ινγκίδας να πήραν μέρος στον οικισμό της Σάμου, όπου έχτισαν το χωριό «Μυτιληνοί». Η θεωρία αυτή, αν και ανεπαρκώς στοιχειοθετημένη, δεν είναι απίθανη. Το μόνο ιστορικό στοιχείο που έχουμε για την ύπαρξη του οικισμού της Αιγίδας είναι ο φθαρμένος κώδικας της Μητρόπολης Μυτιλήνης της περιόδου 1567 έως 1652. Από τα στοιχεία αυτού του κώδικα, τα οποία παραθέτει ο Σταυράκης Αναγνώστου στη «Λεσβιάδα» του, που δημοσιεύτηκε το 1850⁵, πληροφορούμαστε ότι στην περίοδο αυτή 1567-1652, ανήκουν στη Μητρόπολη Μυτιλήνης και τα χωριά Αιγίδα και Κατάπυργος, τα οποία μάλιστα συμπεριλαμβάνονται στην ομάδα των χωριών που είναι γνωστά με τη γενική ονομασία «Βασιλικά», δηλαδή η Βρίσα ή Βρυσά, ο Πολυχνίτος, η Γρίππα, το Λισβόριον και ο Βασιλικιώτης.

Και για τα δύο όμως αυτά χωριά ο Σταυράκης Αναγνώστου παρατηρεί ότι ήταν ανύπαρκτα στις μέρες του (πρώτο μισό του 19ου αιώνα): για την Αιγίδα μάλιστα σημειώνει ότι και όταν συντασσόταν «ο άνευ χρονολογίας κατάλογος ούτος των χωρίων, ως φαίνεται, δεν εσώζετο πλέον ουδέ τότε».

Με βάση τις πληροφορίες αυτές συμπεραίνουμε ότι η Αιγίδα, που αναμφίβολα ταυτίζεται με τη δική μας Ινγκίδα, είχε εγκαταλείφθεί μέσα στον 17ο αιώνα και οι κάτοικοι της κατευθύνθηκαν προς τη Βρίσα, τον Πολυχνίτο ή τη Σάμο,

a
v
τ
í
λ
a
λ
o
s

t
n
s

B
ρ
í
σ
a
s

όπως υποστηρίζει ο Κ. Τσέλεκας.

Όσον αφορά το χωριό Κατάπυργος που αναφέρεται στο Μητροπολιτικό κώδικα, δύο είναι οι πιθανότερες περιοχές, όπου μπορεί να τοποθετηθεί, μέσα στην ευρύτερη βέβαια περιοχή των «Βασιλικών», η περιοχή Λισβορίου και η περιοχή του Παλιόπυργου της Βρίσας.

Στην περιοχή Λισβορίου διασώζεται ονομασία Κατάπυργος— δε γνωρίζω όμως εάν εκτός από την ονομασία υπάρχουν εκεί και ίχνη υστεροβιζαντινού οικισμού. Στην περιοχή πάντως του Παλιόπυργου γύρω από το μισοχαλασμένο Γατελούζικο Πύργο βρίσκονται διάσπαρτα σ' ολόκληρο το λόφο άφθονα δομικά υλικά, που αποτελούν σαφή στοιχεία για την ύπαρξη ενός οικισμού σύγχρονου με τον Παλιόπυργο.

Ο πύργος, που ανήκε ασφαλώς στους Γενουώτες φεουδάρχες, χτίστηκε το 14ο αιώνα, για να προστατεύει από τις πειρατικές επιδρομές τους δουλοπαροίκους που καλλιεργούσαν τη γη του φέουδου ή ασχολούνταν με την εκτροφή ζώων. Το φέουδο, όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από κάποιες ονομασίες που διατηρήθηκαν ως τα σήμερα, πρέπει ν' άρχιζε από τα σημερινά Λειβάδια, προχωρούσε στα Καμαρούδια, Μανταλώμενη, Πλατούμενες και κατέληγε στα Χάσια. Από την Ανατολική πλευρά περιλάμβανε ολόκληρη την παραποτάμια έκταση του Γλυκού ποταμού: άρχιζε από τις Καμάρες, προχωρούσε στα Περιβόλια και το Πιτιλίδι και κατέληγε πάλι στα Χάσια και ίσως στους σημερινούς Τγάδες.

Οι ονομασίες Καμάρες και Καμαρούδια (μικρές καμάρες) προήλθαν πιθανώς από κάποια αψιδωτά ή θολωτά κτίσματα, που πρέπει να υπήρχαν στα σημεία αυτά και αποτελούσαν τις στεγασμένες πύλες του φέουδου. (Καμάρα: τοξειδής αψίδα ή ημικυλινδρικός θόλος).

Η Μανταλωμένη ή Μανταλωμένοι υποδηλώνει πιθανώς τη σχέση των δουλοπαροίκων με τον αφέντη του πύργου.

Όπως συνέβαινε και με τους βιζαντινούς «παροίκους», οι δουλοπαροίκοι των Γατελούζων ήταν προσαρτημένοι στη φεουδαρχική ιδιοκτησία χωρίς δικαιώμα μετακίνησής τους: σε περίπτωση εγκατάλειψης της γης που καλλιεργούσαν και φυγής τους, ο κύριος της γης είχε το δικαιώμα να τους επαναφέρει αλυσοδεμένους στην προηγούμενη θέση τους.

Η ονομασία Πιτιλίδι κατά τη γνώμη μου προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη πίτυλος, που σημαίνει το θόρυβο που κάνουν τα νερά όταν πέφτουν με ορμή ή όταν συναντώνται αντίθετα ρεύματα· και επίσης το πιτσίλισμα που κάνει το νερό, όταν πέφτει από ψηλά. Στο σημείο αυτό γινόταν η συνάντηση του Γλυκού ποταμού (Ψαμμοδύτης) με τον Αλμυροπόταμο και υπάρχουν σαφή ίχνη (κιούγκια) ότι γινόταν «δέση» του Γλυκού ποταμού και παροχέτευση των νερών του προς τα Χάσια - Αγριλιές.

Όσο για τις ονομασίες Χάσια, Τγάδες είναι τουρκικής προέλευσης και επικράτησαν έναντι των παλιότερων, τις οποίες αγνοούμε, με το πέρασμα της κυριότητας του φέουδου (το 1462) στους νέους αφέντες, τους Οθωμανούς. Χάσια (από το τούρκικο has: καθαρός, αγνός, λευκός) ονομάζονταν η εύφορη γη που παραχωρούνταν στους γαζήδες, τους νικητές στρατιώτες του στρατού των Οθωμανών. Τγάς (του Αγά): γη που ανήκε στον Αγά (στρατιωτικός ή πολιτικός άρχοντας, προεστός ή πλούσιος Τούρκος). Ο οικισμός του Παλιόπυργου πρέπει να ιδρύθηκε από κατοίκους της Βρίσας, η οποία είχε ήδη μεταφερθεί από την παραλία στη σημερινή της θέση, και διατηρήθηκε για δύο σχεδόν αιώνες ως την τούρκικη κατάκτηση του νησιού (1462), οπότε φαίνεται ότι οι κάτοικοι του οικισμού εγκαταστάθηκαν και πάλι στον κεντρικό οικισμό της Βρίσας, απ' όπου είχαν προελθει.

Από την περίοδο αυτή των Γατελούζων προέρχονται πιθανώς κάποιες λέξεις,

καθώς και ονόματα συγχωριανών μας με ιταλική ρίζα όπως Καρρέτας (*carreta*: δίτροχο αμάξι), Βίρας (*vira*: τράβα), Μαρινέλης (*marinaio*: ναυτικός), Μπουνάτσος (*Bonnaccio*: αγαθός, άκακος), Μαμουλής (*mammolo*: βρέφος) Μπουμπολής (*bubbola*: ψέμα) (ή *bubbolio*: μουρμούρα), Πιτσιώνης (*piccione*: περιστέρι) Ρόκος από το ιταλικό επώνυμο *Rocco*, όπως και το Κολήτης ή Κωλέτης από το ιταλικό *Coletti*.

Ιταλικές λέξεις: αμόντε (a monte: ματαίως), τέρρα - τέρρα (*terra*: στεριά), φόκο (*foco* ή *fuoco*: φωτιά), βάλες (*valle*: κοιλάδα) φιντανέλλα: κισσός (*fontanella*: πηγή), απούντο (*appunto*: ακριβώς) μπατόλια: πλήθος ανθρώπων (*battaglia*: ναυμαχία), παβέντο (*spavento*: τρομάρα), μπουρλιάζομαι: φορώ γελοία ρούχα (*burghare*: αστειεύομαι), μανάρα (*mannara*: τσεκούρι), κατίνα: πλάτη (*catena*: αλυσίδα), (πιθανώς από την αλυσίδα των σπονδύλων της ραχοκοκαλιάς), μανέλα (*maniglia*: μοχλός), μπουνάτσα (*bonnazza*: καλοσύνη), πατατούκα (*patatucco*), στάμπιλος (*stabile*: σταθερός), μπουτζιάρω (μπουκάρω <*boccare*>: εισορμώ).

Ο μητροπολιτικός κώδικας του 1567-1652 που παραθέτει στη Λεσβιάδα του ο Σταυράκης Αναγνώστου, δημιουργεί και άλλα ερωτηματικά: εάν δεν είναι τυχαία η σειρά με την οποία αναφέρονται στον κώδικα τα χωριά που υπάγονται εκείνη την περίοδο στη Μητρόπολη Μυτιλήνης, τότε πρέπει να αναζητήσουμε στην ευρύτερη περιοχή των «Βασιλικών» και τα χωριά Άγιος Νικόλαος και Κυδώνα ή Κυδώνια.

Για το πρώτο χωριό, που αναφέρεται μετά τον Πολυχνίτο και τη Γρίππα και πριν από το Λισβόρι, ο Σταυράκης Αναγνώστου παρατηρεί ότι δεν υπήρχε στις μέρες του (1850) χωριό με τέτοιο όνομα· όσο για το δεύτερο, που αναφέρεται μετάτο Βασιλικώτη (τα σημερινά Βασιλικά) το συσχετίζει με το Μπαλτζίκι, που βρίσκεται στη βορειοανατολική πλευρά του

νησιού. Το αξιοπερίεργο όμως είναι ότι όλοι οι γεωγραφικοί χάρτες που σχεδιάστηκαν από ευρωπαίους χαρτογράφους από τον 15ο αιώνα ως τον 17ο, τοποθετούν την Κυδώνα ή Κυδωνία στην περιοχή Βρίσας - Πολυχνίτου. Έτσι προκύπτει ένα ακόμα ερώτημα που αναμένει απάντηση: πού βρίσκονταν τα χωριά Άγιος Νικόλαος και Κυδώνα ή Κυδωνία; Εκτός από τους τρεις οικισμούς Βρίσας Αιγίδας και Παλιόπωργου, για τους οποίους διαθέτουμε επαρκή στοιχεία, υπάρχουν σε τρεις ακόμα περιοχές μερικές ενδείξεις για κάποια εγκατάσταση ολιγάριθμων ανθρώπων, χωρίς να μπορεί να διευκρινιστεί αν ήταν προσωρινή ή μόνιμη. Αυτές οι περιοχές είναι το Λιβάδι, το Δαξάρι και ο Άγιος Γεώργιος - Σχωρεμένος.

Στο Λιβάδι, δυτικά της Αγίας Άννας υπάρχουν όστρακα και δομικό υλικό στους φράχτες των χωραφιών που εκτείνονται ως τα Καμαρούδια και τον Παλιόμυλο, που προέρχονται από τους βυζαντινούς χρόνους. Κάποια όστρακα (θραύσματα αγγείων) προσκόμισα παλιά στο Μουσείο Μυτιλήνης και τα επέδειξα στον αείμνηστο έφορο αρχαιοτήτων Χαριτωνίδη —μαζί με μια μικρή ληκυθού από τάφο του Δαξαρίου, για την οποία κάνω λόγω παρακάτω — και ο Χαριτωνίδης εξέφρασε τη γνώμη ότι ήταν σαφώς της βυζαντινής περιόδου.

Πάντως, εάν υπήρξε εκεί οικισμός, θα αποτελούνταν ίσως από κτηνοτρόφους που έβοσκαν τα κοπάδια τους στα Λιβάδια, στην περιοχή που διατήρησε ως τα σήμερα το όνομα ως τόπος βοσκής, παρά την αλλαγή της χρήσης της. Επίσης, είναι πολύ πιθανό και ο οικισμός αυτός μαζί με τα Λιβάδια να περιλαμβανόταν στο φέουδο του Παλιόπωργου.

Στο Δαξάρι το μόνο στοιχείο που αποτελεί σημάδι ζωής από τα παλιότερα χρόνια είναι η αποκάλυψη ενός τάφου στην αριστερή πλευρά του εξωκκλησιού του Ταξιάρχη, όπου ανάμεσα στα κόκκαλα

a
v
t
í
l
a
λ
o
s
t
n
s
B
ρ
í
s
a
s

βρέθηκε μια μικρή λίγκυθος (μικρό πάγιλνο αγγείο όπου έβαζαν λάδι ή άρωμα και το τοποθετούσαν κατά τη συνήθεια των αρχαίων μέσα στον τάφο). Τη λίγκυθο αυτή, που ήταν χωρίς διακόσμηση, μου την έφερε τότε, αν θυμάμαι καλά πρέπει να ήταν 1960 ή '61 ο Ιωάννης Πορτογλής. Την έδειξα κι αυτή στον Χαριτωνίδη, όπως προανάφερα, και εκείνος ήταν της γνώμης ότι ο τάφος, κρίνοντας από το ταφικό στοιχείο της εναπόθεσης σ' αυτόν της ληκύθου, πρέπει να ήταν των πρώτων χριστιανικών χρόνων. Η λίγκυθος έχει κατατεθεί στο Μουσείο Μυτιλήνης με την ένδειξη ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ ΔΑΞΑΡΙ ΒΡΙΣΑΣ.

Κάποια αμυδρά ίχνη ζωής υπάρχουν και για την περιοχή Άγιος Γεώργιος - Σχωρεμένος. Με βάση την παράδοση και τα φυσικά στοιχεία της περιοχής οδηγούμαστε στην άποψη ότι υπήρξε χώρος μοναστικής ζωής. Σ' αυτό συντείνει και το στοιχείο που δίνει πάλι ο Κ. Τσέλεκας, ότι στα θεμέλια του εξωκκλησιού του Αγίου Γεωργίου βρέθηκε τάφος με κόκκαλα. Απομένει να ερευνηθεί η ευρύτερη περιοχή του Σχωρεμένου για να εξηγηθεί κάποτε η προέλευση της ονομασίας του. Η γνώμη μου πάντως είναι ότι η καταστροφή της περιοχής συντελέστηκε σε πολύ παλιά χρόνια (πιθανώς συμπίπτει χρονικά με την καταστροφή της Αρχαίας Βρίσας τον 9ο ή 10ο αιώνα) γι' αυτό έχουν χαθεί και τα στοιχεία εκείνα της παράδοσης, που πολλές φορές βοηθούν την έρευνα να προσανατολιστεί στη σωστή κατεύθυνση.

Υποσημειώσεις:

1. Robert Koldewey: *Die Antiken baureste der insel Lesbos*, Berlin 1890.
2. Pottier και Hauvette (*Bulletin d. CORR hell* 1880 σ. 445).
3. Το 851 μ.Χ. η Λέσβος δέχεται επιδρομή Σαρακηνών, το 864 των Ρώσων, το 881 των Σαρακηνών, 1027 των Ρώσων, 1428 των Ενετών.
4. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών, Τόμος Η' σελ. 56.
5. Σταυράκη Αναγνώστου: *Η Λεσβιάς Ωδή*, φωτ' επανέκδοση, Αθήνα 1972.

6. Στρατή Αλ. Μολίνου, *Μυτιλήνη, Χάρτες και Τοπωνύμια*, Αθήνα 1981.

Βασίλης Ζαριανός

Σημαντικοί ανέκδοτοι

κώδικες του

16ου και 17ου αιώνα

Σημαντικές πληροφορίες με ονόματα χωριών και κατοίκων απ' όλη τη Λέσβο

Στις 11/2/96, στη συγκέντρωση του Συλλόγου Βρισαγωτών Λέσβου της Αθήνας για την κοπή της πίτας και ανάδειξης νέου Δ.Σ., ανακοίνωσα δύο ανέκδοτους κώδικες της Ιεροσολυμιτικής Βιβλιοθήκης. Υπάγονται στις ζητείες και αφορούν κατάστιχα ελεών (ελεημοσύνης) υπέρ του Παναγίου Τάφου. Ο πρώτος με αριθμό 496, αρχίζει το έτος 1544, «αρχή συν Θεώ κόνδικας του αγίου και ζωοδόχου τάφου. Εν έτει ζνβ' μην Δεκέμβριος κδ', Γερμανού Πατριαρχεύοντος εν τη αγίᾳ πόλην Ιερουσαλήμ. Γράφεται το κόνδικον αυτώ εις ανάμνησιν πάντων των ευσεβών και ορθοδόξων Χριστιανών».

Αποτελείται από φύλλα χάρτου 102, μήκος 0,22 πλάτος 0,16. Στο πρώτο φύλλο κείται αντίγραφον διαθήκης, που έγινε από τον Κύπριο Φίλιππο Φλάτρο (1523) και μετά αρχίζουν κατάλογοι συνδρομητών υπέρ του Παναγίου Τάφου (1543-1590). Οι τόποι που περιλαμβάνονται είναι πάρα πολλοί. Μεταξύ αυτών Κωνσταντινούπολις, Λεμεσός, Δαμασκός, Ρόδος, Μπουκορέστι (εκεί υπήρχαν Ρωμαίοι Πογιανίται), Φώκες (1565), Σμύρνη (1560), Θήρα, Γέρα Μυτιλήνης, Καλλονή, Κάστρο Μυτιλήνης, Πέτρα, Τζηκαλοχώρι, Τελώνια, Παράκοιλα, Άγιος Θεόδωρος εν Λέσβω (χωρίον), Ερεσός, Απλοθύρα, Χίος κ.τ.λ.

Είναι πολύ πιθανόν τους ανωτέρω τόπους να επισκέφτηκαν ο οσιώτατος παπάς «κύριο Μακάριος» και πνευματικός,

μαζί με τον «εν μοναχοίς κύριο Θεοδόσιον» και εξάρχους και δούλους του Αγίου Τάφου, αν συμπεράνουμε από εγκύκλιο του Πατριάρχη Ιεροσολύμων, Γερμανού, κατά το έτος 1569. (Το πρωτότυπο είναι φύλλο από μεμβράνη μήκους 0,595, πλάτος δε 0,45).

«...Ενεκεν τούτου πέμπτω τον ημέτερον εν ιερομονάχους και οσιώτατον παπά κύριο Μακάριον και πνευματικον και του εν μοναχοίς κύριο Θεοδόσιον, ως πιστά τέκνα ημών και εξάρχους και δούλους του Αγίου Τάφου, προς την υμετέραν αγάπην και βοήθειαν και ελεημοσύνην υμών και ανοικοδομήν του Αγίου και Θεοσεβάστου Τάφου...».

Ο κώδικας έχει μεγάλη ιστορική σημασία για τον τόπο μας, γιατί είναι παλαιότερος από τον χαμένο κώδικα της Μητροπόλεως (1567-1652) και δίδει πληροφορίες για χωριά που δεν υπάρχουν σήμερα (Άγιοι Θεόδωροι).

Ο δεύτερος κώδικας με αριθμό 509 αφορά κατάστιχο «ελεών» υπέρ του Παναγίου Τάφου στον οποίο έχουν καταχωρηθεί χιλιάδες ονόματα συνδρομητών από πολλές πόλεις και χωριά των νησιών του Αιγαίου, της Μ. Ασίας και της Ελληνικής Χερσονήσου.

(Μέρος του κώδικα και συγκεκριμένα αυτόν που αφορά τις Ν. Κυδωνίες (Αϊβαλί), δημοσίευσε ο καθηγητής Πανεπιστημίου κύριος Χρ. Πατρινέλης στο Δελτίο του «Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών» (Τόμος 10ος 1993-94 σελ. 13) με τίτλο «πρώιμη ιστορική μαρτυρία για τις Κυδωνίες (1653).

Τη Λέσβο επισκέφθηκαν (Μάιος 1653) οι Αγιοταφίτες, με επικεφαλής τον κρητικό ιερομόναχο Μακάριο - που είναι και γραφέας του κατάστιχου - με συνοδεία τριών ακόμη ατόμων, όπως σημειώνει ο ίδιος, μόλις επανήλθε, στις 20 Οκτωβρίου 1662, στα Ιεροσόλυμα «...μετά πολλού κόπου δια θαλάσσης και ξηράς παρ' εμού του ευτελούς αναξίου Μακαρίου ιερομονάχου του Κρητός με τη συνοδεία

του κύριου Γαλακτίου, κύριο Ιωνάν ή αδελφός μου Αθανάσιος Ιεροδιάκων...».

Από κάποια άλλη αναφορά (Ανάλεκτα Ιεροσολυμιτικής Σταχυολογίας - Παπαδόπουλος - κεραμεύς, Α.) Μαθαίνουμε επίσης, πως το επώνυμο του ιερομονάχου Μακαρίου είναι «Ασπράς» και πως στην επιστροφή του βρήκε Πατριάρχη Ιεροσολύμων το Νεκτάριο.

Οι εγγραφές για τη Λέσβο αναφέρονται στα φύλλα 11-48 του καταστίχου και συμπεριλαμβάνει τα εξής χωριά (εντός παρενθέσεως τον αριθμό οικογενειών των συνδρομητών): Κάστρο Μυτιλήνης (123) με μεγαλύτερη ενορία του Αγ. Συμεών, Μύρια (3), Θερμή (2), Αγία Μαρίνα (1), Ίππιος (23), Άντρια οκτώ (2), Σκούντα (14), Κυτάδος - Κάτω Τρίτος (43), Παπάδων - Ταξιάρχης (1), Σκόπελος (26), Μεσαγρό (42), Αγ. Ιωάννης (3), Παλιόκηπος (2), Αγία Σιών (21) χώρα Πλουμάρι (55), χωρίον Πλουμάρι (121), χώρα Παράκιλα (26), χώρα Άγρα (6), χώρα Ρέμα (1), χώρα Χριστού (6), χώρα Βατούσα (2), χώρα Μεσοτόπου (19), Ερεσσός με τρεις ενορίες (59), χώρα Βρίσα - Βασιλικά (11), χώρα Γρύπα (7), χωρίον Πολιχνίτου (8), χώρα Αχερώνα (33), εις τον Άγιον Κοσμάν (9) χωρίον Βαφιώνα (1) χωρίον Σταμιανά - Στουκαλαμά (5), χωρίον Αριανά (1), χωρίον Παπιανά (5), χωρίων Δάφια (1), Τζουκαλοχώρι (27), χώρα Τελώνια (42), χωρίον Κήθρα (4), χωρίον Χίδηρα (2), χώρα Πέτρα με τις ενορίες Παπανγίας, Αγίου Νικολάου, Αγίων Αποστόλων και Αγίου Γεωργίου, σύνολον (172), χώρα Μόλυβος (56) με τρεις ενορίες, Αγίου Παντελεήμονα, Ταξιάρχη και Αγίας Κυριακής.

Στο περιθώριο του 16B αναφέρονται ορισμένα αφιερώματα, διαφόρων χωριών, εκ των οποίων υπογραμμίζω τα Βασιλικά, γιατί έτσι επιβεβαιώνεται ότι το χωριό αυτό είναι διάφορον από το χωριό Βασιλικιώτης.

Το γιατί δεν συμπεριελήφθησαν τα χωριά του Β.Α. τμήματος του νησιού και τα

a
v
t
í
l
a
λ
o
s
τ
n
s
B
r
í
s
a
s

α
ν
τ
ί
λ
α
λ
ο
ςτ
η
σ

β
ρ
ί
σ
α
σ

συμπεράσματα από τους δύο αυτούς κώδικες θα αποτελέσουν ιδιαίτερη εργασία.

Κωνσταντίνος Κώστας
Ιατρός

Σ.Σ. Το παλαιογραφικό κείμενο με τους συνδρομητές του Αγίου τάφου από τη χώρα Γρύπα με ημερομηνία 8 Αυγούστου 1653.

Με τα πόδια στο Πλωμάρι

Στο χωριό μας είχε Δημοτικό, που στην εποχή μας θα ήμασταν, χωρίς υπερβολή, γύρω στα διακόσια ίσως και περισσότερα παιδιά και είχαμε τέσσερις με πέντε δασκάλους. Θυμάμαι τον κύριο Ρεκλό, την κυρία Θελξίπη Χατζηαντωνίου, τον κύριο Παπάνη και για λίγο καιρό και το γιό του, το Σάββα Σάββα, τον κύριο Θεοχάρη Πελέκο, και μια δασκάλα που δε θυμάμαι το όνομα της, τη λέγαμε Μαργιώνγκα. Από τα παιδιά του Δημοτικού ζήτημα ήταν αν πήγαιναν δέκα ως δεκαπέντε παιδιά για γυμνάσιο. Στον Πολιχνίτο, που ήταν πιο κοντά, είχε ημιγυμνάσιο. Έπρεπε λοιπόν τα παιδιά να πάνε Μυτιλήνη ή Πλωμάρι να τελειώσουν το γυμνάσιο. Όμως η συγκοινωνία με το Πλωμάρι ήταν από θάλασσα με τις βάρκες που πηγαινοέρχονταν με κουπί, ή, όταν ήταν ευνοϊκός ο καιρός, με πανί. Το χειμώνα όμως τι γινόταν, που οι μανιασμένες νοτιές φυσούσαν; Δούλευε ποδαρόδρομος από Πλωμάρι, Λογαρά, Μελίντα, Κρυφτή Παναγιά είναι μια ρεματιά, που λέγεται Ουρνός, η Δρότα, η Απεργούσα, το Κομμένο Ράχτο και ο Βούρκος. Όλοι που έχετε πάει με καΐκι βλέπετε ένα μέρος από το γκρεμό αυτό από τη θάλασσα. Από πάνω, γύρω στα τριακόσια μέτρα υπάρχει ένα μονοπάτι. Πρέπει να μεταλλάξεις και να ξεκινήσεις να το περάσεις κι όταν το περνάς να προσκυνάς

και να βαδίζεις. Αυτό το δρόμο τον περνούσαν τα παιδιά του χωριού μας να πάνε στο Πλωμάρι να βγάλουν το Γυμνάσιο. Στην Κατοχή τουλάχιστον για κανένα μήνα περνούσαν καμιά φορά και τη νύχτα με φεγγάρι και φορτωμένα τα τρόφιμά τους, γιατί τροφές δεν υπήρχαν στην αγορά. Δε θα ξεχάσω την ταλαιπωρία των παιδιών αυτών που έχω και τα ονόματά τους. Ήταν οι: Ταξείδης Γεώργιος, Δημητρακέλλης Ευστράτιος, Δημητρακέλλης Γεώργιος, Ταξείδης Νικόλαος, Αγγελέρος Αντώνιος, Κώστας Παναγιώτης, Περής Θεοχάρης, Μπλάνας Ιωάννης, Σκιάς Παναγιώτης. Έχω περάσει κι εγώ πολλές φορές στην Κατοχή και ξέρω την ταλαιπωρία, γιατί οι Γερμανοί μας είχαν πάρει τις βάρκες και δεν μας επέτρεπαν να κυκλοφορήσουμε ούτε και για ψάρεμα, επειδή περνούσαμε, όπως έχω γράψει σε άλλο τεύχος, τους νέους απέναντι στην Τουρκία, και πήγαιναν και τους πολεμούσαν στην Αφρική. Σαν όνειρο μου φαίνεται όταν περνώ τώρα με το καΐκι ότι από αυτό το γκρεμό περνούσαμε όταν είμασταν στα νιάτα μας, δεκατεσσάρων με είκοσι χρονών, με τα πόδια.

Συμβαίναν όμως κι ιστορίες που ακόμα και τώρα όταν τις θυμηθώ γελάω μόνος μου. Μας έλεγε ο δάσκαλος ο Πελέκος Θεοχάρης πως ένα αγωγιάτης που είχε τότε το ταξί της εποχής, το γάιδαρό του, πήγαινε έναν επιβάτη από τη Βρισά στο Πλωμάρι. Όταν πήγαν στους Ουρνούς είχε αρκετή ανηφόρα. Καθώς ο επιβάτης ήταν βαρύς, το μουλάρι όλη την ώρα τους «άφηνε». Ο αγωγιάτης, που ήταν Πλωμαρίτης, μόλις τους «άφηνε», το μουλάρι φώναζε: «Σ' μύκ', σ' μύκ'». Όταν πήγαν στο Πλωμάρι, ο δένος άνοιξε το λεξικό για να δει τι θα πει η λέξη «Σ' μύκ', σ' μύκ'», αλλά δεν τη βρήκε. Ρώτησε τότε έναν Πλωμαρίτη, μορφωμένο, ας πούμε, κι αυτός έβαλε τα γέλια και του εξήγησε πως ο Πλωμαρίτης κάθε φορά

που τον έπαιρναν οι μυρωδιές που άφηνε το μουλάρι από τα ξεφυσήματα, θυμωμένος του έλεγε να του έρθουν στη δικιά του μύτη. Αυτά γίνονταν γύρω στα 1935. Γύρω στο 1943-44 δύο Βρισαγώτες, ο Φρατζίας κι ο Κουταλιανός ερχόταν από το Πλωμάρι πεζοί. Μήνας Αύγουστος, ερημιά και ζέστη, κι είπαν να βγάλουν όλα τα ρούχα τους και γυμνοί να προχωράν πάνω στα βράχια. Στους Ουρνούς καθόταν ένας που είχε ένα περιβολάκι και ζούσε σχεδόν απ' αυτό. Να τους δει γυμνούς, τι τον φάνηκε, άρχισε να τρέχει προς την ανηφόρα. Οι Βρισαγώτες μόλις κατάλαβαν πως τους είδε και φοβήθηκε, πατούν φωνή «Στάσου βρε, στάσου βρε», αλλά που να βρει μυαλό αυτός να σταθεί. Τα πόδια του χτυπούσαν στην πλάτη του απ' την τρεχάλα. Μας τα λέγαν, χρόνια μετά, στον Άγιο Φωκά και σκούσαμε στα γέλια. Για φαντάσου λέγαμε, να δεις το Φράτζια και τον Κουταλιανό γυμνούς πάνω στα βράχια. Από τότε μας είχε μείνει ιστορικό το «Στάσου βρε». Τώρα τελευταία θελήσαμε μια φορά να βγούμε με φίλους στο Κομμένο Ράχτο, κι όταν πέσαμε σε κάτι γυμνιστές αλλάξαμε πορεία και φύγαμε. Ξαναθυμηθήκαμε και γελούσαμε την ιστορία με το Φράτζια και τον Κουταλιανό, γυμνιστές στα βράχια, πενήντα χρόνια πριν.

Αντώνης Φωτεινός

Η ζωή στην Αθήνα, η ζωή στο χωριό

Για τους ανθρώπους της επαρχίας η Αθήνα παραμένει πάντα η πόλη με τις πολλές διεξόδους και τις πολλές ευκαιρίες.

Ανάμεσα στα «επιχειρήματα» της υπεροχής αυτής της πόλης είναι το θέατρο, ο κινηματογράφος, το Μέγαρο, η Λυρική ίσως, και μια σειρά εκδηλώσεις.

Συχνά είναι τόσο μεγάλος ο καημός αυτών των ανθρώπων, που όταν μιλάς μαζί τους ανακαλύπτεις ότι είναι πολύ πιο ενημερωμένοι για πράγματα που συμβαίνουν στη δικιά σου πόλη. Σου τηλεφωνούν και σου λένε, τυχερή που θα πας στο θέατρο να δεις, το «Γλάρο» ας ποιύμε του Τσέχωφ ή στην τάδε συναυλία που θα γίνει στην Αθήνα... Άσχετο αν εμείς δεν μπορούσαμε να πάμε, είτε λόγω έλλειψης χρόνου, είτε λόγω υπερβολικού κυκλοφοριακού χάσους. Αλήθεια, φίλοι μου, πόσες φορές την εβδομάδα, το μήνα, εκμεταλλεύμαστε τα προνόμια της Αθήνας; Με το χέρι στην καρδιά, ελάχιστες. Μες στην ημέρα εξαντλούνται οι αντοχέςμας. Δεν φταίνε τόσο οι ώρες εργασίας, όσο ο χαμένος χρόνος κυκλοφορίας μέσα σε αυτή την πόλη. Σε όσους επιμένουν ότι τα πάντα είναι θέμα απόφασης και σωστού προγραμματισμού, θα τους θυμίσω μία μόνο εικόνα που συνάντησα στη διάρκεια της ημέρας, ειδικά τις ώρες αιχμής, για να μην προσθέσω τώρα το χειμώνα και τις άσχημες καιρικές συνθήκες. Κάθε έξοδος την ώρα της επιστροφής θυμίζει άθλο. Πάντα θυμάμαι τα λόγια των φίλων ή συγγενών που έρχονται για λίγο στην πόλη «Πώς ζείτε εδώ μέσα»; Θόρυβος, καυσαέρια, άσκοπα κορναρίσματα... Όλα αυτά δείχνουν το στρες και τον εκνευρισμό των πολιτών. Βγαίνοντας έξω, νοσταλγείς το σπίτι σου. Να ηρεμήσεις, να διαβάσεις ένα βιβλίο ή ένα περιοδικό, να δεις μια ταινία στην τηλεόραση. Οι ρυθμοί της καθημερινότητας μας έχουν κάνει αντικοινωνικούς.

Μη ζηλεύεις, λοιπόν, φίλε του χωριού τη ζωή της πόλης. Μπορείς και συ μέσα στην ηρεμία σου, να επιλέξεις μια βόλτα σε κοντινή σου πόλη, ένα θέατρο, ένα κινηματογράφο, μια εκδήλωση. Δεν θα πιεστείς για το πρωινό σου ξύπνημα ή για να πας το παιδί σου στο σχολείο, γιατί είναι κοντά και δεν θα έχεις το άγχος της διαδρομής.

a
v
t
i
l
a
l
o
s
t
n
s
B
r
i
s
a
s

Θα τελειώσεις τη δουλειά σου και θα βγεις μια βόλτα στο καφενεδάκι του χωριού σου, για ένα ούζο και μια φιλική συζήτηση. Ενώ εμείς θα γυρίσουμε στο σπίτι και θα κλειστούμε μπροστά στην τηλεόραση, για να ακούσουμε ότι θέλουν τα μέσα ενημέρωσης, χωρίς πολλές επιλογές λόγω σωματικής και πνευματικής κούρασης και λόγω απόστασης ενός φιλικού σπιτιού.

Καφαλούκου Κλεονίκη

Tou χωριού μας οι δρόμοι

Δρόμοι του χωριού μας που τους περπατήσαμε και τους τραγουδήσαμε τότε που είχαμε τον ήλιο στη καρδιά, και χορούς στήναμε στις μικρές πλατείες με τα παλιά πηγάδια. Δρόμοι που τους περάσαμε αφανισμένοι από την κούραση, μα τους περάσαμε και ξενυχτισμένοι από τους ρεφενέδες με τραγούδια και βιολιά.

Δρόμοι που παρέες καταμεσής στάθηκαν περιμένοντας το κέρασμα από πρόσωπα αγαπημένα, σαν μια ακόμα απόδειξη της αγάπης τους. Σκουντουρούσαν τα ποτήρια στο δίσκο και ξεχείλιζαν τα γιαλένια πιάτα από τις πλατσέδες και τα σεκέρ λουκούμια σαν η αρραβωνιαστικά έφερνε να κεράσει τον καλό της

με την παρέα του και τους μουσικάντες απ' κάτω στο δρόμο. Κι άλλοι δρόμοι και σοκάκια, που νύχτες σκοτεινές κι άλλοτε με φεγγάρι οι νιοι τραγούδαγαν τις νιες μα και το δρόμο που τις έχει κοντά του. «Σοκάκι μου στενόμακρο με την ανηφοριά του, τίποτα δε λυμπίστηκαν μόν' την

γειτόνισα σου».

Κι ο δρόμος του σχολειού, «τ' αλώνια», που όταν τραγουδούσαν ακουγόταν σ' όλο το χωριό, έτσι όπως είναι απλωμένο μπροστά του.

«Τσ' ακκλησιάς ο δρόμος» εκεί οδηγεί τα βήματα των πιστών ο δρόμος που σηματοδοτεί όλα τα γεγονότα του χωριού από την αρχή ως το τέλος.

Στο σταυροδρόμι του είχε τρία καφενεία, που άφησαν τ' όνομά τους. Τ' Γιουργά, το' ο καφενές, τ' Σαμαρά και του Ζερβού.

Ο δρόμος που ξεκινάει από το Τζαμί και φθάνει στη Πευτσανή, ο πιο ερωτικός δρόμος. Εκεί συναντιόταν χρόνια και χρόνια ερωτευμένοι, που για να πάνε βάζανε τα καλά τους κι ένα γαρύφαλλο που άλλαζε χέρια όπως τα ραβασάκια. Στις φυλλωσιές του έκρυψε την αγάπη που έβρισκε καταφύγιο στης Αντωνδίδαινας τα πγάδ' και τους γύρω απόσκιους.

Πιο παλιά απέναντι από το Ηρώον στου Κώση τ' αμπέλ' είχε καφενείο. Το έλεγαν μπωραρία, ακόμα σώζεται. Αργότερα έγινε εξοχικό κέντρο, του Μοσκώβ τ' αμπέλ', που γνώρισε δόξες. Έπαιζε τη μουσική, χόρευε ο κόσμος κι ανεστέναζε το γιοφύρ' μαζί με τ' Παλιαμπέλα. Ήταν κι ο δρόμος με τ' Θουδουρή του

πγάδ' με κόσμο ν' ανεβαίν' να κατεβαίν' να κουβαλά νερό και μόνο σαν ήταν σκόλη ή έπαιζε μουσική στης Σαντορινιάς τον καφενέ σταματούσαν το πάνε κι έλα να περνούν. Τ' αγιού Κουσταντίν ο δρόμος, ο πιο λατρεμένος άλλοτε, στη πλατεία του γιεινόταν χοροί ξακουστοί, μα και τώρα το πανηγύρι του χαλάει κόσμο.

Ύστερα ο άλλος δρόμος απ' το Σανταλιώτ, που και εκεί γιεινόταν βόλτες πολλές φορές, αλλά κατά βάθος είναι ο δρόμος του γιαλού.

Το γιαλό που εμείς δεν τον χαρήκαμε τα χρόνια εκείνα, αλλά από τις λίγες φορές που κατεβαίναμε θυμάμαι μια βραδιά. Ήταν Κυριακή είχε φεγγάρι και είχαμε κατεβεί στα Βατερά ποδαρόδρομο. Στο γύρισμα ή παρέα τραγουδούσε εκείνο το περίφημο για την εποχή του:

*Κρίμα τέτοιο ωραίο παληκάρι
που ο χάρος γυρεύει να το πάρει
τέτοια λεβεντιά.
και η μάνα η μάνα του η δόλια
κλαίει στη γωνιά.*

Ήταν η εποχή που είχαμε μεγάλη προσήλωση στις ιδέες και στις αξίες της ζωής. Ήταν μια όμορφη βραδυά που την έζησα περπατώντας και τραγουδώντας σ' έναν από τους δρόμους του χωριού μας.

Η αγιά Μαρίνα η αγιά Παρασκευή τ' Ακλισίδ', του λαγκάδ', του Παγών' τα Ντάμνια ο δρόμος του Πλατάνου, το Σανταλιώτ' τ' Λαγκαδιού το χήρας το σοκάτσι, τ' αλώνια, ο Παράδεισος ο δρόμος του σκολειού. Δρόμοι αγαπημένοι και τραγουδισμένοι πότε με τουμπελέκια στις μικρές τους πλατείες και πότε από παληκάρια σεβνταλίδικα.

Στν' αγιά Μαρίνα όμουρφες τσι στου τζαμί γεμάτες

τσι, μέσα στου βιρί λαγκάδ είνι οι μαυρουμάτες

Βαρβάρα Σκιά

Οταν μιλούσαμε με τα πουλιά

Τότε που είμαστε παιδιά ερχόταν κάθε βράδυ κάτι πολύχρωμα πουλιά με χρυσοκίτρινες φτερούγες, με πρασινωπή κοιλιά κι ένα γαλάζιο σειρήτι στο λαιμό και κάθιζαν πάνω στις κορφές των δέντρων. Γέμιζαν τις συκιές, τις βαλανιδιές και τις μπιψπλιές κι αρχίνιζαν ένα κελάδημα, πότε σαν βιολί π' ακούγεται μέσα στη σιγαλιά της νύχτας, πότε σα σαντούρι που παίζει μέσα στη βροχή... Κι όταν μας έπαιρνε ο ύπνος, κατέβαιναν από τα δέντρα κι έρχονταν να σταλίσουν στο μαξιλάρι μας και άλλα χώνονταν κάτω από τα σκεπάσματα, χουχούλιζαν στον κόρφο μας και μας τσιμπολογούσαν.

Την αυγή που ξυπνούσαμε βρίσκαμε πάντα ένα χρυσοκίτρινο φτερό στο προσκεφάλι μας και πρασινωπά πούπουλα ανακατωμένα στα μαλλιά μας· και μια γεύση μελιού ανέβαινε στο στόμα από τον κόρφο μας, οπού 'χαν κοιμηθεί τα πουλιά.

Φοράγαμε βιαστικά ένα ρούχο και τρέχαμε να προφτάσουμε τον ήλιο. Ανεβαίναμε στη βίγλα της θάλασσας και σηκώναμε τα μάτια κατά την Ανατολή. Κι εκεί που ο ουρανός ξυπνούσε το πέλαγος, ξαναβλέπαμε τα πολύχρωμα πουλιά μας να λούζονται παίζοντας μ' ένα κοπάδι ολοκόκκινους κύκνους.

Με τις πρώτες βροχές έλεγαν πως ταξιδεύουν τα πουλιά για τις χώρες του Νότου· εμείς όμως δε θέλαμε να φούγουν. Μαζεύαμε από το καλοκαίρι στάχια και σπόρους από σουσάμι και κοκορόβλο, κόβαμε μικρές μπουκίτσες από μελωμένα σύκα και μαλακές ψιχούλες ψωμί, τα ρίχναμε σε μικρά σακουλάκια και σκαρφαλώναμε στα δέντρα να τα

a
v
t
í
l
a
l
o
s
t
n
s
B
r
í
s
a
s

Εκδρομή του Δημοτικού Σχολείου Βρίσας στην Αγιάσο. Έτος 1932 (.)

δέσσουμε στο πιο ψηλό κλαδί.

Την άλλη μέρα βρίσκαμε μονάχα ένα πανάκι ν' ανεμίζει στο κλαδί και τους σπόρους φαγωμένους. Έτοιμη κρατούσαμε για λίγο ακόμα κοντά μας τα πουλιά, ώσπου αγρίευε ο καιρός, έρχονταν οι μπόρες και τ' αστραπόβροντα και μάδαγαν τα φύλλα των δέντρων. Τότε πια το παίρναμε απόφαση πως δεν μπορούσαμε να κρατήσουμε άλλο τα πουλιά.

Τη νύχτα που έφευγαν το καταλαβαίναμε: ξυπνούσαμε μεσάνυχτα ξυλιασμένοι στα παγωμένα σκεπάσματά μας. Τις μέρες του χειμώνα καθόμαστε και γράφαμε στα πουλιά: «Θα σας περιμένω μόλις ζεστάνει ο καιρός, θ' αφήσω μισάνοιχτο το παραθυρόφυλλο της κάμαρής μου, πάνω στο τραπέζι μου θα χω τη βίκα γεμάτη μ' ανθόνερο κι ένα σακούλι ηλιόσπορους κάτω από το μαξιλάρι μου...»

Εδώ στην πολιτεία έρχονται πότε-πότε τα πουλιά στα όνειρά μου: κάθονται σαν ζωγραφισμένα πάνω στα δέντρα και με κοιτάζουν ασάλευτα, χωρίς φωνή. Σηκώνομαι τρομαγμένος μέσα στη νύχτα, ανοίγω τα παντζούρια μου και ψάχνω τον ουρανό: κοιτάζω πάνω στις κεραίες των πολυκατοικιών, μήπως ξέμεινε μέσα από τ' όνειρό μου κανένα πολύχρωμο πουλί με χρυσοκίτρινα φτερά, πρασινωπή κοιλιά κι ένα γαλάζιο σειρήτι στο λαιμό.

Και έτσι καθώς ψάχνω στο σκοτεινό ουρανό, είναι φορές που μέσα από τη βουή της πόλης ακούω, μια να δυναμώνει και μια να σβύνει, ένα βιολί κι ένα σαντούρι, σα να περνούν αργά-αργά από τον απάνω μαχαλά παίζοντας το σκοπό «καναρίνι μου γλυκό...»

Βασίλης Ψαριανός

Στ' αρτύτσια

Εκείνα τα χρόνια μόλις φθινοπώριαζε, άρχιζε το κυνήγι των ορτυκιών. Όταν από

βραδίς τον γύριζε σε «αρτικόκαιρο» φυσούσε δηλαδή Αγρίτης, όλοι οι κυνηγοί ετοίμαζαν τα κουλάγια τους και σηκώνονται απ' τ' άγρια μεσάνυχτα να πάνε στ' αρτύτσια».

Και ξεκινούσαν με τα κυνηγόσκυλά τους, ζωσμένοι τ' άρματα, άλλοι με τις μονούρες, κι άλλοι με τους «τσιφτέδες» που γέμιζαν από μπροστά, κι οι καλύτεροι με τις «πιστουγέμές» που έπαιρναν έτοιμες «χαρτούσες». Ήταν και μερικοί που έβγαιναν με την αρτικόβεργα, μια γυριστή στο επάνω μέρος βέργα σαν μπαστούνι.

Κατέβαιναν κι οι «καστρινοί» με τις κούρσες και τις καραμπίνες τους και γέμιζε η πευκιανή κι η Ασβούταρα από «τυφεκιοφόρους» που έπιαναν θέσεις μάχης. Μόλις άρχιζε να φέγγει λίγο και ξεχώριζαν τα πουλιά που πετούσαν, αμολούσαν τα σκυλιά που «έπιαναν μυρουδιά» κι έτρεχαν μανιασμένα μέσα στις αστρές και τις λυγαριές να σηκώσουν τα ορτύκια, που λούφαζαν κατάκοπα από το μακρινό ταξίδι τους. Οι κυνηγοί ακολουθούσαν παρακινώντας τα σκυλιά, με φωνές και σφυρίγματα, να ξετρυπώσουν τους νυχτερινούς επισκέπτες.

Κι όταν «φέρμαρε» το σκυλί και πετάγονταν το ορτύκι μ' ένα χαρακτηριστικό «πρρρ» άρχιζε το ντουφεκίδι και γινόταν «Ανάστα ο Κύριος».

Οι Καστρινοί, που δε λογάριαζαν τα φυσίγγια, έριχναν «ντουμπλέδες» σε κάθε ορτύκι που πετάγονταν, κι αν δεν έπεφτε από τον πρώτο κυνήγο του ϊριχνε κι ο δεύτερος και πολλές φορές κι ο τρίτος. Και κράταγε για ώρες το ντουφεκίδι, ώσπου να σωθούν τα ορτύκια και τα βόλια». Στ' απόμερα κυνηγούσαν όσοι δεν είχαν άδεια», οι λαθραίοι, και όσοι έβγαιναν να κυνηγήσουν με την αρτικόβεργα. Οι τελευταίοι ήταν κυρίως γέροντες και παιδιά, αλλά και κάποιοι που δεν τους περίσσευαν οι παράδεις ν' αγοράσουν ντουφέκι και πυρομαχικά. Το κυνήγι με την αρτικόβεργα ήθελε δυνατό μάτι και

a
v
t
í
l
a
λ
o
s
τ
n
s
B
r
í
s
a
s

πονηριά: να διακρίνεις το ορτύκι που καθόταν μέσα στο βάτο, ένα με το χώμα και το χορτάρι, και περνώντας δίπλα του να κατεβάσεις πάνω του την αρτικόβεργα, προτού εκείνο καταλάβει τι ζητούσες ο τάχα «αθώος» διαβάτης.

Για να παραμείνει το ορτύκι ανυποψίαστο και να μη σηκωθεί, πολλοί επιτίδειοι στην αρτικόβεργα έπαιρναν μαζί τους και κάποιον άλλον και τον έβαζαν να βαδίζει μπροστά τους, δήθεν αδιάφορα. Και αν δεν είχαν σύντροφο έβαζαν το γάϊδαρο, που προσφερόταν αδιαμαρτυρητα και γι' αυτήν την υπηρεσία.

Το ορτύκι συγκέντρωνε την προσοχή του στον προπορευόμενο, κι όσο δεν έβλεπε καμιά ύποπτη κίνηση απ' αυτόν, έμενε ακίνητο στη θέση του, ώσπου δεχόταν την αρτικόβεργα κατακέφαλα κι έμενε «σέκος» μέσα στην αστβή.

Ένα πρωινό, την ώρα που άρχιζε η «μάχη» στην Αστβουτάρα, ξεκίνησε κι ο Μπάρμπα-Γιάννης να πάει στο σωθύρι του στα Βιγλιά, να βάλει νερό στις προβατίνες του. Καβάλα στο γάϊδαρο ανέβαινε το μονοπάτι και θαύμαζε από ψηλά το «πεδίο της μάχης» όπου γινόταν «χαλασμός Κυρίου» από τις απανωτές ντουφεκιές, τα γαυγίσματα των σκυλιών, τις φωνές και τα σφυρίγματα. Ο Μπάρμπα Γιάννης κοντάλαβε πως εκείνη τη νύχτα είχε «βρέξει» ορτύκια και αμέσως ξύπνησε μέσα του το ένστικτο του κυνηγού. Στύλωσε καλά τα μάτια του και βάλθηκε να παρατηρεί προσεκτικά μέσα στις αστβές, καθώς περνούσε καβάλα στο γάϊδαρο, μήπως 'δει κανένα ορτύκι στο γιατάκι του. Δεν πήγε εκατό μέτρα και το μάτι του έπιασε τον πρώτο «μουστερή» να κάθεται ζαρωμένος μέσα στην αστβή, με τη μυτούλα του μελανιασμένη και τα μάτια του κόκκινα από την κούραση και τη νύστα.

Προχώρησε λίγο παραπάνω κι αφού κατέβηκε από το γάϊδαρο, έψαξε να βρει κανένα ξύλο να το χρησιμοποιήσει σαν αρτικόβεργα, αλλά δεν βρήκε τίποτα πάνω

στη γυμνή καυκάρα: έτσι αποφάσισε να πέσει πάνω στην αστβή και να πιάσει με τα χέρια τ' «αγριομερνό». Έσυρε από το καπίστρι το γάϊδαρο και περνώντας μέσα από το διπλανό χωράφι, τον γύρισε πίσω στο μονοπάτι, λίγα μέτρα πιο κάτω από κει που λούφαζε το ορτύκι.

Υστερά, αφού έδεσε το καπίστρι στο σαμάρι, έσπρωξε ελαφρά το γάϊδαρο να προχωρήσει στο μονοπάτι, ενώ ο ίδιος κρατώντας τα καπούλια του ζώου ακολουθούνε σκυμμένος, έτοιμος να πέσει πάνω στην αστβή, μόλις έφτανε ο γάϊδαρος από πάνω της.

Κι όπως τα είχε σχεδιάσει έτσι τα έκανε: αλλά μόλις έχωσε τα χέρια κάτω από την αστβή, εκεί που υπολόγιζε να κουρνιάζει το πουλί, έπιασε κάτι νερουλό, ενώ η μύτη του, έτσι που ήταν πεσμένος πάνω στην αστβή, τον ειδοποιούσε πως αυτό που βρωμούσε δεν ήταν ορτύκι. Πετάχτηκε επάνω κι άρχισε να καθαρίζει αηδιασμένος τα χέρια του στο χώμα βλαστημάτων αυτούς που τα «κάνουν» καταμεσίς του δρόμου.

Το βράδυ στον καφενέ διηγόταν ο μπάρμπα-Γιάννης στο φίλο του το Στυλιάνι το πάθημά του: «καθούνταν του άτιμου κάτου απ' τ' αστβούδα ίδιου αρτικέλ(ι), με τ' αυτέλια τ' μι τ' μυτούδα τ' τα ματέλια τ', ουλόιδιου αρτικέλ(ι) σι λέου!» Την άλλη μέρα όλοι στο χωριό είχαν μάθει το πάθημα του μπάρμπα-Γιάννη και γελούσαν μαζί του. Κι απ' όπου περνούσε μόλις τον έβλεπαν οι «μωρέλες» του πέταγαν το πείραγμα «μπάρμπα-Γιάννη ένα αρτικέλ(ι)!»

Βασίλης Ζαριανός

Ο Μπάρμπα Γιάννης'

Ο μπάρμπα Γιάννος' που αν δεν τουν έλεγες αλόρτο δεν τον έβρισκες, ήταν ένα ντερέκι δύο μέτρα μπορεί και μεγάλη καρδιά. Πάντα γελαστός, πάντα με τα χωρατά του, οπόταν ανέβαινε και κατέ-

βαινε με τη βράκα του θαρρούσες καστροπούλια να περνούν. «Τι γίνεται μπάρμπα Γιάνν». «Τι γίνεται φλικ φλοκ φρινάσσαν ούλα τώρα του Μάι τοι τ' αγγούρια τσι γι προυβατίνες». Συ τι κάνσ'; φλικ φλοκ τσοί γω» και χαχάν γέλια «να μ' ακούσ' η κυρά Σαμφώ και δεν εντρέπεσε θα με πή εντεψίζη». Και μεαζ το ένα χέρι στο κόρφο και τ' άλλο σαν κουπί να το κουνά πέρα δώθε με τις μακριές ποδάρες του εδώ να πατά και κει να βρίσκεται, έκανε ένα σωρό αναπαραστάσεις. Η γυναίκα του η κυρά Σαμφώ που την είχε φέρει από τα βάθη της Ανατολής ήταν πολύ γερή και πολύ εργατική γυναίκα. Τότε δεν υπήρχε νερό, ανασέρναν απ' τα πηγάδια και το κουβαλούσαν. Αυτή η γυναίκα λοιπόν είχε κάτι λαγινάρες τεράστιες, παμπάλαιες, και όλο κουβαλούσε νερό που το έριχνε σε μια μακριά ξύλινη σκάφη να πίνουν τα ζυγούρια, όπως τα έλεγε, και τα πρόβατα τα δικά τους. Το καλοκαίρι δεν έβαζε παπούτσια, ξυπόλυτη και τόσο βαρειά ήταν η λαγινάρα που σήκωνε, που το πρόσωπό της ακουμπούσε κάτω. Ποτέ δεν πήγαινε πουθενά ούτε κατέβαινε στη γειτονιά, μόνο τη Μ. Παρασκευή πήγαινε στην εκκλησία. Άλλο από δουλειά δεν ήξερε τίποτα απ' τον έξω κόσμο. Ήξερε όμως να πήζει τασόπικες γιαούρτι που ερχόταν τα βράδια απ' τ' αρχοντόσπιτα και τις παίρναν. «Κουράζεσαι βρε Σαμφώ, πουλύ κουράζεσαι μ' αυτές τις λαγίνες, τίλιγια μπουρής και τις σκώνσ」. «Μπορώ», απαντούσε. Βλέπεις ο Γιάννης θέλει να έχει πολλά δικά του κεφάλια και θέλουν να πιούν. Άνθρωποι που λες και γεννήθηκαν μόνο για να δουλεύουν, άνθρωποι απλοί καθημερινοί που δεν τους έλειπε όμως το κουράγιο και το χωρατό όπως ο μπάρμπα Γιάνν'ς. Τα πολλά γέλια τα έκανε όταν γύρευε καρπό για να πληρώσουν το γαμπρό, όπως έλεγε. Τότε τα χείλια του πηγαίναν στ' αυτιά του και όταν κανένας του έλεγε πως πολλά ζητάει «μπρε», έλεγε «αμ τ έγδιας

θέλος' εσύ; το γαμπρό τον ταϊζουν για να καν' καλά τη δλειά τ'» και δώστου γέλια. Κάποτε, εκεί πάνω απ' το σπίτι του είχαν έλθει οι άνθρωποι του νόμου γιατί υπήρχε μια κτηματική διαφορά ανάμεσα σε δύο και τον είχαν μάρτυρα. Τον ρωτούν λοιπόν πόσα στρέμματα λες εσύ να είναι. «Οχ καῦμένε ψύλλ μεσ' τ' άχυρα ρωτάς τώρα», απάντησε. Ήταν το ρόλοι της γειτονιάς. Όταν ανηφόριζε με το κοπάδι του για τη βοσκή, ξέραμε τι ώρα ήταν.

Και εμείς ήταν ώρα να θυμηθούμε το μπάρμπα Γιάνν τον αλόρτο.

Βαρβάρα Σκιά

Η Θειά Μαρίγια η Καντήλαινα

Τι γυναίκα καλή που ήταν η θειά Μαρίγια η Καντήλαινα! Ίσιος άνθρωπος, χωρίς κακίες. Κοπέλα ήταν στη Σμύρνη με τ' αδέλφια της, τους Καντήληδες, που είχαν μπακάλικο και πάντα μιλούσε για κείνα τα καπάτσια που δεν καθαρίζουν, εννοούσε τις μανσέτες. Κατέβαινε λίγο πιο κάτω απ' το σπίτι της με την ρόκα. Πιο πολύ ήθελε να κάθεται μοναχή κι όλο μουρμούριζε κάποιο σκοπό. Άλλα το επιτυχημένο της τραγούδι ήταν το ευζωνάκι. «Ελα πες μας το θειά Μαρίγια να τ' ακούσουμε», της λέγαμε κι εκείνη άρχιζε με τη χοντρή φωνή της.

*Εγώ μι γω, ευζουνάκι γουργό,
που ζω στου κόσμου τιμημένα.
ποιος κουραμπιές, ποιος κιστιμπές
μπορεί να βγει μπροστά σε μένα
Εν δυο εν δυο. Και ξανά πάλι.*

Καμιά φορά την άκουγε η κόρη της η Σοφία και της έλεγε «βρε μάνα δε σταματάς που θελς τραγούδια». «Ε μουρή, ε κάνω κανένα κακό», της απαντούσε. Κάποτε έφτανα εγώ στης αδελφής μου το σπίτι και και κείνη καθόταν απ' έξω απ' το παραθυράκι του κατωνιού, που είχαμε την κρεβατήνα και όλο το πηγαίναμε πρίμο σεγόντο. Άγια γυναίκα, ψυ-

α
ν
τ
ί
λ
α
λ
ο
ς
τ
η
ς
β
ρ
ί
σ
α
ς

χούλα, μόνο άμα θύμωνε με τον άντρα της τον έλεγε και κείνη Μανκουρή Κουτσουρή, από πίσω του, όμως.
 «Θέλου να έρτου μια μέρα στου θέρους να σιργιάσου» έλεγε στη μάνα μου «αλλά να κάνσ’ χλέμπα που τ’ αγαπώ». Η χλέμπα ήταν αλεύρι μαγειρεμένο σε λάδι. Οπόταν μια μέρα τη χάσαν, λιόταν να τη βρουν δεν τη βρίσκαν πουθενά.
 Εκείνη είχε πάει στην Πλατιάρα που θερίζουν να φάει τη χλέμπα.
 Στα Δεκεμβριανά γινόταν έρανος για την Αθήνα και πήγα εγώ και της ζήτησα βοήθεια. Εκείνη στην Αθήνα είχε δύο κόρες και μου λέει: «Να έχω κάμποσα αρβύθια πάρτα μπορεί να φαν κι οι’ κόρις μ’». Ακόμα έχω τύψεις που τα πήρα. Κάποτε της το θύμησα. «Δε πειράζ τα’ δωκα για τα πιδιά», μ’ είπε.

Βαρβάρα Σκιά

Λαογραφικά του χωριού μας

Εγκαινιάζοντας τη στήλη της Λαογραφίας δημοσιεύουμε από τη συλλογή του Βασίλη Ψαριανού.

Παροιμίες:

- όποιουν ζυπεί η παλαβάδα τι τη θέλει τη γνουστκάδα.
- άμα κάναν ούλα τα μαμούνια μέλ(ι) θα είχαμε ούλ’ απί κουματέλλ(ι).
- Όποιους φλάει τουν ουντά, έφτους τρώγει τουν τσιουρβά.
- του θγιο μι του νου τουν βρήκαν
- του «θα» του σπείραν πας στου φούρνου τσι δε φύτρουσι
- η αλεπού μι το’ μύγις δε χουρταίν(ει).
- Μαύρισι απ’ τουν Κουκβά, τρέχα, γέρο, στον ουντά.

Νιώσματα:

- Χοντροπιτσένιος ουρανός χαμπλά-χαμπλά χιονίζει (τι είνι;) [-του δριμόν(ι)]
- μεσ’ του χώμα

τ’ πάππι μ’ τα γένια

(τι είνι;)

[-του κρομμύδ(ι)]

Λαϊκά δίστιχα:

- όμορφα που ταιριάσανε οι δυο τους ένα μπόι σαν τα κυπαρισσόμηλα - που ’ναι στο περιβόλι.

Προλήψεις:

- άμα σε πιάνει κλούξας (λόξυγκας) λέν «πως έκλεβες τ’ αυγά της νουνάς σου».
- άμα αλλάξει το παιδί τα δόντια του πρέπει να τα πετά πάνω στο φούρνο για να βγουν τα καινούρια του γερά.

Ευχές:

- αγιάσμα να βγάλς. (τν’ ευτσήμ’ να ’χς)
- χώμα να πιάνς τοι μάλαμα να γίνιτι.
- κούφια η ώρα π’ ακού (συνοδεύεται με το χτύπημα ξύλου)

Κατάρες:

- Α π’ να λουβιάγς (ντ’ κατάραμ’ νά ’χς)
- Α π’ να ξιραθείς.
- Φουτιά να σι κάψ’
- άρα μ’ κατάραμ.

Όρκοι:

- να μη βάλου στιφάν(ι)
- να μη προυκάνω να σκουθώ
- να μι κάψ’ η Παναγιά
- να μη χαρώ τα ματέλια μ’.

Κοσμητικά επίθετα με πολύ... μίσος:

Αφράσιαστους, αδιαφόριτους αφαλιάρς, φρόκαλου, καταφρόνιου, ντέρτ’ χτσιάρς, αλλπανάβατους μάντους, νταραγκόβουδο, ζευγαδοκούτελο.

Γλωσσοδέτες:

- ανιβαίνου πας στουν πεύκου κόφτου, ρίχτου κάτου πεύκου άραγί σοι πέφτει κατ’ ου πεύκους;

Σπαζοκεφαλιές:

- άντρες γυναίκες έντεκα κουλούρες είνι δέκα

ο κάθε άντρας τρώει δυο
μισή κάθε γυναίκα
(πόσοι άντρες, πόσες γυναίκες;)
Πειράγματα:
που 'σταν πάπια μ' τρυπουμέν(η)
το' ήβγις του πουρνό βριγμεν(η);

Τι σημαίνουν οι φράσεις

«Του έβγαλι ντελάλη» ή «το' βγαλι στου ντελάλη»: Σε παλιότερες εποχές η ενημέρωση των χωριανών σε θέματα που είχαν σχέση με τους νόμους και τις διαταγές των αρχόντων ή με αγοροπωλησίες και γεγονότα κοινωνικά γινόταν μέσω του ντελάλη (κήρυκα), που ήταν συνήθως κάποιος συγχωριανός που διέθετε δυνατή και καθαρή φωνή. Όποιος λοιπόν ήθελε να γνωστοποιήσει κάτι στους χωριανούς, απευθυνόταν στον ντελάλη, καταβάλλοντας βέβαια και τη σχετική αμοιβή· και ο ντελάλης περιερχόταν την αγορά (τσαρσί) χτυπώντας μια κουδούνα και φώναζε τις «Ειδήσεις» (χαμπέρια ή χαμπάρια).

Έτσι η φράση «το έβγαλε ντελάλη» σήμαινε το έκανε γνωστό σε όλους.

«Γράψτα στου ντιφτέρ» ή «γράψτα πίσου απ' ντ' πόρτα». Στο χωριό οι παράδεις ήταν πάντα λιγοστοί. Η μόνη πηγή εσόδων ήταν το λάδι· και μόνον όποιος είχε μαξούλ' και πούλαγε λάδι έπιανε στα χέρια του «ζεστό χρήμα». Ωστούν ν' ρθει όμως η ευλογημένη ώρα ν' αλέσουν στη μηχανή, οι χωριανοί ψώνιζαν βερεσές από τα μπακάλικα του χωριού τα είδη που συμπλήρωναν όσα παρήγαγε η αγροτική οικονομία της κάθε οικογένειας και ήταν απαραίτητα για τη ζωή. Πολλές φορές όταν το λάδι δεν έφτανε ούτε για τη «σοδειά» του νοικούρη, τα βερεσέδια παρέμεναν ανεξόφλητα για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Οι φράσεις λοιπόν «γράψτα στο ντιφτέρ», δηλαδή στο ειδικό σημειωματάριο όπου καταχωρούνται τα αγοραζόμενα είδη ή «γράψτα πίσω από την πόρτα»,

δηλαδή στην πλάκα που ήταν κρεμασμένη πίσω από την πόρτα του μπακάλικου, σήμαινε ότι θα έμενε απλήρωτος ο μπακάλης ή ο καφετζής για πολύ καιρό ακόμα.

«Σαν να του' φαγι γάϊδαρος του ψουμίτ». Ο γάϊδαρος ήταν πάντα ο αχώριστος «σύντροφος» του χωριανού. Μερικές φορές όμως ο «σύντροφος» παρεξηγούσε τη συντροφιά και νόμιζε ότι μπορούσε να μοιραστεί και την τροφή του ανθρώπου.

Έτσι αφού κατάφερνε να λυθεί από κει που 'ταν δεμένος πήγαινε στην πεζούλα ή στην ελιά που είχε κρεμάσει, δεμένο στο μισάλι, το «ψώμισμά» του ο ξωχάρης κι έτρωγε το νόστιμο ζυμωτό ψωμί του, αφήνοντας μόνο τις αρμυρές ελιές ή το κομμάτι το λαδοτύρι που συνόδευαν συνήθως το μισό καρβέλι, που ήθελε στην καθισιά του ο πεινασμένος εργάτης. Έτσι όταν έφτανε το μεσημέρι και πήγαινε ξελιγωμένος ο νοικούρης να φάει λίγο ψωμί, να πιαστούν τα σωθικά του, έβρισκε άδειο το μισάλι· και τότε ολόκληρη η πείνα του μεταβαλλόταν σε θυμό και απογοήτευση.

Και όταν έπρεπε να συνεχίσει θεονήστικος τη σκληρή δουλειά, ώσπου να γύρει ο ήλιος, καταλαβαίνετε βέβαια πως δε μπορούσε να έχει την όψη ευτυχισμένου ανθρώπου.

Η φράση λοιπόν «του έφαγε ο γάϊδαρος το ψωμί του» λεγόταν όταν κάποιος είχε στο πρόσωπό του ζωγραφισμένη την κούραση και την απελπισία.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Όποιος ή όποια συγχωριανή γνωρίζει το Καταλόγι της Παναγιάς στη Βρισαγώτικη παραλλαγή του ή την παραλλαγή «της κουμπάρας που έγινε νύφη» ή της «Λυγερής», να τα γράψει και να μας τα στείλει.

Επίσης, όποια νοικοκυρά γνωρίζει πώς γινόταν το «κλίτσ» του γαμπρού, οι πανχίδες και τα φνίτσια και σε ποιες περιπτώσεις προσφέρονταν, να μας γράψει σχετικά.

a
v
t
í
λ
a
λ
o
s

t
n
s

B
ρ
í
σ
a
s

Αφιέρωμα στο Στρατή Παπανικόλα

στις 22 του Νοέμβρη του 1894, όπου υπηρετούσε από το 1893 ως παπάς ο πατέρας του Νικόλαος Ιωαννίδης ή Κανιός, ο γνωστός ως παπα-Νικόλας) του αφιερώνουμε, σα μνημόσιο, αυτό το σημείωμά μας.

Ο Στρατής Παπανικόλας είναι περισσότερο γνωστός ως εκδότης και διευθυντής του εβδομαδιαίου σατιρικού και λαογραφικού περιοδικού «Τρίβολος», που εξέδιδε στη Μυτιλήνη από το

Η πνευματική προσφορά του

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος του Ασώματου, «Ο Ταξιάρχης», τίμησε τον Στρατή Παπανικόλα, σαράντα τρία χρόνια μετά τον θάνατό του, στήνοντας την προτομή του στη γενέτειρά του, τον Ασώματο. Τα αποκαλυπτήρια της προτομής έγιναν στις 30 Αυγούστου του 1995 παρουσία της γυναίκας του κ. Άννας Παπανικόλα και του τότε υπουργού Τουρισμού Νίκου Σηφουνάκη.

Επειδή ο Στρατής Παπανικόλας υπήρξε μια προσωπικότητα που τίμησε με το πνευματικό του έργο ολόκληρο το νησί μας, αλλά κι επειδή συνδέθηκε στενά με το χωριό μας (γεννήθηκε στη Βρίσα

1931. Με τη λεπτή του σάτιρα, που έκανε ακόμα και του ίδιους τους σατιριζόμενους να γελούν, με την αγάπη του για τη ζωή και για τη γλώσσα του λεσβιακού λαού, τη βαθειά του γνώση για το παιχνιδιάρικο λεσβιακό πνεύμα, με το μεράκι του για τη συλλογή και προβολή του λαογραφικού μας πλούτου, ανέξειξε πολλούς λέσβιους, που είχαν μέσα τους κρυμμένο τον «ποιητή». Έτσι δίκαια μπορούμε και μεις σήμερα να επαναλάβουμε τα λόγια του Αγιασώτη Λογοτέχνη, Στρατή Αναστασέλλη, του γνωστού Κοπ του Τρίβολα: «Καμάρωνα που μαθήτεψα κοντά σου που σ' είχα παραστάτη και πνευματικό οδηγό».

B. Ψαριανός

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
με τη σύζυγο του Στρατή Παπανικόλα
κ. Άννα Παπανικόλα

Tο να αποπειραθείς να πάρεις συνέντευξη από την κυρία Άννα Παπανικόλα αποτελεί μια ευχάριστη «περιπέτεια». Ξεκινάς το πρωί και φτάνεις στο βράδυ χωρίς να καταλάβεις πώς πέρασαν τόσες ώρες ν' ακολουθείς την κοπελούδα

μνήσεων από τον σύντροφο της ζωής της, τον Στρατή Παπανικόλα, που έχασε πριν από 44 χρόνια, είναι κι ένα πλήθος από προσωπικές της δημιουργίες, από δικές της αγάπες για την τέχνη, τις ιδέες, την οργάνωση επιχειρήσεων, που σε σταματούν κάθε τόσο να τις θαυμάσεις στο μακρύ σεριάνι των ογδόντα πέντε χρόνων.

Κι είναι αυτά που αποκαλύπτουν τη στέρεη πίστη στον άνθρωπο και το

Ο Στρατής και η Λουλού Παπανικόλα στα Βατερά

των ογδόντα πέντε χρόνων, που ξεχειλίζει από ζωή και κέφι και σε σεριανά ακούραστη στον απέραντο κήπο -καλλιτεχνικό εργαστήρι που έχει δημιουργήσει με πολύ μεράκι στον τρίτο όροφο μιας πολυκατοικίας των Εξαρχείων.

Δεν είναι μόνο το πλήθος των ανα-

ασίγαστο πάθος για τη ζωή, που αποτελούν και το μυστικό της αγέραστης νιότης της.

Έτσι η κυρία Άννα Παπανικόλα, η γυναίκα αρχιτέκτονας, καλλιτέχνης, ιδεολόγος, αντιστασιακή και επιχειρηματίας παράμενει πάντα μια γνήσια «Τριβολίνα», όπως η ίδια αρέσκεται να λέγει, η κυρία Λουλού που αντα-

a
v
τ
í
λ
a
λ
o
s
τ
n
s

B
ρ
í
σ
a
s

μώσαμε κάποτε στα παιδικά μας χρόνια με τ' άσπρο αντρικό κουστούμι της και το καπελάκι, με το δίκανο στο χέρι, να κυνηγά ορτύκια στα Βάτερα.

τήρησε σχέσεις. Εκεί άλλωστε ήταν και η νουνά του, η Λιναρδόδαινα, την οποία επισκεπτόταν συχνά. Εκείνο που προσωπικά γνωρίζω είναι ότι όταν πρω-

Η οικογένεια του ιερέα Νικόλα Ιωαννίδη ή Παπανικόλα

— Γνωρίζουμε ότι ο Στρατής Παπανικόλας γεννήθηκε στη Βρίσα όπου πρωτοδιορίστηκε ως παπάς ο πατέρας του· το γεγονός αυτό επηρέασε τις κατοπινές σχέσεις του Στρατή με το χωριό μας.

— Ο Στρατής πράγματι γεννήθηκε στη Βρίσα το 1894. Εκεί έζησε για λίγο, διότι όπως ξέρω το Δημοτικό το έβγαλε στον Ασώματο και το Γυμνάσιο στη Μυτιλήνη, όπου είχε μετατεθεί ο πατέρας του ως ιερέας στον Άγιο Συμεών. Με τη Βρίσα φαίνεται ότι δια-

τοπήγα με το Στρατή στη Βρίσα, το 1930 που παντρευτήκαμε, μείναμε στο σπίτι της νουνάς του, που μας φιλοξένησε. Ο Στρατής ήξερε όλο τον κόσμο στο χωριό· περπατούσαμε στο δρόμο και αντάλασσε πειράγματα με τους χωριανούς. Και θυμάμαι, όταν καθίσαμε στον πλάτανο, μαζεύτηκαν ένα σωρό φίλοι, με τους οποίους έλεγε αστεία.

Με πάρα πολλή αγάπη ο Στρατής πήγαινε κάθε φορά στη Βρίσα· αισθανόταν ξέρετε και λίγο Βρισαγώτης.

a
v
t
í
l
a
l
o
s

t
n
s

B
r
í
s
a

— Ο δεσμός σας με τα Βατερά πως δημιουργήθηκε;

— Κάνα δυο χρονιές μας φίλοξενούσε στο χωριό η νουνά του Στρατή· ύστερα νοικιάσαμε από το Νικόλα τον Γκουγκούλιο ένα καλυβάκι, όπου μέναμε, κι αργότερα αγοράσαμε ένα κομμάτι από το χωράφι του και χτίσαμε το δικό μας σπιτάκι. Από τότε πηγαίναμε συνέχεια στα Βατερά.

— Πως περνούσατε τότε στα Βατερά, τι θυμάστε από κείνη την εποχή;

— Στα Βατερά κατεβαίναμε τέλος Αυγούστου και καθόμαστε ολόκληρο το Σεπτέμβρη. Το Σεπτέμβρη δεν έβγαινε ο «Τρίβολος». Από τα Βατερά ξεκινήσαμε να κυνηγούμε· κυνηγούσα και γω. Είμαστε μια μεγάλη παρέα καστρινοί και ντόπιοι. Συναντίσμαστε στο καφενείο του Ζερβού, του κυρ Γιώργη, που ήταν κάτω στην αμμουδιά και κει ο Στρατής έκανε ποιήματα και τους πείραζε όλους. Εκεί κάθε Σεπτέμβρη γινόταν και ο κλήδωνας. Βέβαια κανονικά ο κλήδωνας γίνεται τον Ιούνιο, αλλά ο Στρατής τον έκανε το Σεπτέμβρη κι είχε γραμμένο για τον καθένα που «έβγαζε» ο κλήδωνας ένα σατιρικό ποίημα με το οποίο τον «στόλιζε» για τα καλά.

Τα Βατερά εκείνη την εποχή ήταν μια μαγεία! Στα Βατερά είμαστε κι όταν οι Γερμανοί έπιασαν το Στρατή, στην περίοδο της κατοχής. Ο Στρατής ήταν στο ψάρεμα· από κει πήγαν και τον πήραν, χωρίς εμείς να το πάρουμε είδηση.

Αρχίσαμε να τον ψάχνουμε κι αργότερα μάθαμε πως τον είχαν στην Γκεστάπο, στη Σουράδα της Μυτιλήνης. Από κει τον μετέφεραν στη Σαλονίκη και τον έκλεισαν στο στρατόπεδο Παύ-

λου Μελά.

Εκεί στη φυλακή έγραψε κι ένα ποίημα που μελοποιήθηκε από τον Λευτέρη Παπασταύρου. Το ποίημα ήταν αφιερωμένο σε μένα και αναφερόταν στα Βατερά. Επιγραφόταν «Το κάτασπρο σπιτάκι».

Σ' ένα σπιτάκι κάτασπρο εκεί κάτου στο καταπράσινο κι ολόδροσο Νησί σ' ένα σπιτάκι στην αγκάλη του κυμάτου έκλεισες σκλάβα την καρδιά μου Εσύ. Το καλυβάκι μας το ανάερο στο δάσος που του Αιγαίου η άβρα και το φως φιλεί, δεν θα μπορέσω πια ποτές μου να ξεχάσω γιατί εκεί μέσα αγαπηθήκαμε πολύ.

(Από το ρεφράν του τραγουδιού)

— Σε κάποια τεύχη του «Τρίβολου» υπάρχουν και ανταποκρίσεις από τη Βρίσα, καθώς και κάποιες συνεργασίες σε λαογραφικά θέματα. Θυμάστε κάποιους Βρισαγώτες συνεργάτες στον «Τρίβολο»;

— Ο Στρατής έπαιρνε πολλά γράμματα από Βρισαγώτες τα οποία έχω φυλαγμένα στο αρχείο που κρατώ· τους συνεργάτες όμως του «Τρίβολου» τους έχει συγκεντρώσει σε μια κατάσταση ο φίλος και συνεργάτης του Στρατή ο Βαγγέλης Καραγιάννης. (Στην κατάσταση που μας παραχώρησε η κ. Άννα Παπανικόλα βρήκαμε ως τακτικό συνεργάτη του Τρίβολου το χωριανό μας γιατρό και διανοούμενο Παναγιώτη Περρή (Παναγάρα) που υπέγραφε ως «Βρισαγώτς»).

— Ο «Τρίβολος» για τους Μυτιληνίους ήταν κυρίως - κι έτσι πέρασε στην παράδοσή μας - το σατιρικό έντυπο που σατίριζε «ανελέητα» τους πάντες και τα πάντα. Ο Στρατής Παπανικόλας ταυτίστηκε με τον «Τρίβολο» παρά το ότι είχε μια πολύ ευρύτερη πνευ-

ματική δράση και δημιουργία. Ως άνθρωπος όμως ο Στρατής Παπανικόλας στην ιδιωτική του ζωή πως ήταν; — Ο Στρατής αγαπούσε όλους τους ανθρώπους. Είναι αλήθεια ότι σατίριζε τους πάντες, ακόμα και το Μητροπολίτη Ιάκωβο, αλλά η σάτιρά του δεν είχε κακία γι' αυτό κι όλοι τον αγαπούσαν· είναι χαρακτηριστικό ότι ο δήμαρχος Πετρόπουλος, που ο Στρατής τον σατίριζε μέσα από φανταστικούς διαλόγους, έστελνε τον κλητήρα του κάθε Παρασκευή πρωί να του φέρει τον Τρίβολο λέγοντας: «πήγαινε να πάρεις το Τρίβολο να δω... τι λέω αυτή την εβδομάδα!».

Ο Στρατής είχε το ταλέντο να σου λέγει όλα τα κουσούρια σου με τέτοιο τρόπο, που αντί να θυμάσεις έσκαγες στα γέλια. Ο Στρατής έγραφε με μεγάλη ευκολία, όπου βρισκόμαστε σκάρωνε ποιήματα και πείραζε τους φίλους του· αλλά και οι άλλοι, όσοι έρχονταν σ' επαφή με το Στρατή, παρασυρόταν από το δικό του πνεύμα κι έγραφαν κι αυτοί με σατιρικό τρόπο κι απαντούσαν στα πειράγματά του. Όταν γεννήθηκε η κόρη μας, πάρα πολλοί, ακόμα κι ο Μητροπολίτης, του έστειλαν «ευχές» με τις οποίες τον πείραζαν που έκανε κορίτσι!

Ο Στρατής είχε μια πραγματική ανθρωπιά ήταν καταδεκτικός κι ίδιος μ' όλους τους ανθρώπους, μεγάλους και μικρούς.

— **Ποιά υπήρξε η μεγαλύτερη ικανοποίηση στη ζωή του και ποια η μεγαλύτερη πίκρα που ένιωσε;**

— Η μεγαλύτερη ικανοποίησή του ήταν η έκδοσή του «Τρίβολου» κι η πίκρα που ένιωσε ήταν όταν έκλεινε ο Τρί-

βολος.

Και τέτοιες πίκρες ένιωσε πολλές γιατί πολλές φορές έκλεισε ο Τρίβολος λόγω απαγόρευσης ή λογοκρισίας που επέβαλαν τα «καθεστώτα» 17/3/1935, 30/4/37 έως 21/5/37 - 5/5/39 - 11/8/39 - 14/10/41 (οπότε διακόπτεται η έκδοση).

— **Αν ζούσε σήμερα ο Στρατής πώς θ' αντιμετώπιζε την εποχή μας;**

— Θα σατίριζε πρόσωπα και πράγματα και θα τους υποχρέωνε να μπουν στη θέση τους.

— **Ο Στρατής Παπανικόλας άφησε μια σημαντική πνευματική κληρονομία για το νησί μας αλλά και για τη χώρα μας ολόκληρη. Πόσο έχει αξιοποιηθεί αυτή η κληρονομιά;**

— Ήδη με τη δικιά μου επιμέλεια και της κόρης μας της Ρηνιώς έγινε το 1980 η επανέκδοση σε τρεις τόμους του «Τρίβολου» της περιόδου 1931-1952.

Επίσης από τον πολιτιστικό Σύλλογο Ασωμάτου «Ο Ταξιάρχης» επανεκδόθηκαν σ' ένα τόμο πολλά από τα θεατρικά του έργα, καθώς και τα διηγήματα του, που είχαν πρωτοδημοσιευθεί στην εφημερίδα ΚΑΜΠΑΝΑ της Μυτιλήνης.

Εξάλλου, με τη συμπλήρωση των εκατό χρόνων από τη γέννηση του Στρατή Παπανικόλα πραγματοποιήθηκαν πολλές εκδηλώσεις στον Ασώματο, όπου έγιναν και τα αποκαλυπτήρια της προτομής του. Και στη Μυτιλήνη, όπου αξιόλογοι ομιλητές παρουσίασαν τη ζωή και το έργο του Στρατή Παπανικόλα, απαγγέλθηκαν ποιήματα και παίχτηκαν θεατρικά έργα του.

ΕΥΘΥΜΟ - ΣΑΤΙΡΙΚΟ - ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΕΚΑΝ ΤΩΝ ΚΥΝΗΓΩΝ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΚΥΝΗΓΕΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΒΑΤΕΡΩΝ

(Του απεσταλμένου μας)

Μια που το θέλει η κυρά Λογοκρισία να μην ανεκατεβόμαστε στα πολιτικά ας μην της χαλάσουμε την καρδιά. Μα αντίς παραμύθια που της αρέσουν ας μας επιτρέψει τουλάχιστον να ασχοληθούμε με την κοινωνικοκυνηγετικήν κίνησιν της Μέκας των κυνηγών, δηλ. των Βατερών, άτινα παρεπιδημών ξένος ελληνομαθής απεκάλει λίαν προσφυώς, καιπέρ εκ παραδρομής της γλώσσης, Βατερλώ. Βατερλώ υπήρξαν πράγματι εφέτος τα Βατερά δι' όλους τους κυνηγούς αφού ούτε μια φορά δεν εστημειώθη αξιόλογο πέρασμα πουλιών, εξ ου και η τιμή των οσπρίων και λαχανικών ανήλθεν εις δυσθεώρητα ύψη. Εις αυτό άλλως τε και ουχί εις ανικανότητα, όπως θέλουν οι κακές γλώσσες, οφείλεται και η μη πραγματοποίησις της υποσχέσεως του «Τριβόλου» περί αποστολής ορτύγων εις τους συνδρομητάς μας.

Η κίνησις λοιπόν εις τα Βατερά ή Βατερλώ ή Βατερούπολιν κατά τον Σεβασμιώτατον υπήρξεν - ασχέτως αν δεν είχε κυνήγι - μεγάλη μολονότι η απουσία της ευγενεστάτης κ. Πατρίτσας Φωτίου προεξαρχούσης πέρυσι μετα του αβροτάτου προς τα κυρίας και προ παντός τας δεσποινίδας Μπάρμπα Στέλιου Σουρλάγκα, εις ζέφκια και λιχουδιές κοινής αφελείας, αφήκε μέγα και δυσαναπλήρωτον κενόν. Τα τριανταεννέα σπιτάκια της θείας ακτής ήσαν όλα πλήρη καθ' όλην την εποχήν. Ιδού μέρος του περιεχομένου των: Στρ. Αλαμανέλης μετά της ευγενεστάτης

μητρός των τέκνων του Κυρίας Βάνας και του εξαδέλδου του κ. Μπούμπη Θεοφανόπουλου, νέου λαμπρού και κατακάυσαντος πολλάς τρυφεράς πλήν και ευσάρκους καρδίας. Ο κ. Αλαμανέλης έπρεπε να γραφεί τεσσαρακοστός διότι δεν απετέλει περιεχόμενον οικίσκου αλλά τριών σκηνών και τσαρντακών επί της αμμουδιάς, αίτινες το βράδυ με τα φώτα ενεθύμιζαν αγροτικήν εορτήν.

Σκηνάς επίσης εδημιούργησαν ή έστησεν αν προτιμάτε εις τα Βατερά και ο συνάδελφος κ. Θ. Λεφκίας μετά της Αγάπης του, των γυναικαδελφάδων του και του θείου του κ. Μαρινάκη, τέως προέδρου του κυνηγετικού συλλόγου, όστις πληροφορηθείς ότι πέφτουν σα βροχή τα ορτύκια εις τα Βατερά, έστησε τραχανά την πρώτην ημέραν της αφίξεώς του και αφήκε την χύτραν ανοικτήν όλη τη νύχτα δια να πέσει το κυνήγι μέσα αυτομάτως. Φυσικά ο κ. Λεφκίας ως σκηνήτης είναι τεσσαρακοστός πρώτος. Ο κ. Δημ. Σουρέλης Διοικητής του Συντάγματος των Κυνηγών, μετά της συμβίας των τέκνων, του Χαλδέζου, του Μπουρινίου, δύο κυνηγετικών μουλαρίων και δύο δωδεκάδων κυνών συμπεριλαμβανομένων και των φιλοξενουμένων τοιούτων του κ. Διοικητού της Εθνικής Τραπέζης. Ο κ. Ελ. Κατσάνης μετά της τρισχαριτωμένης αδελφούλας του Μπεμπέκας, επεδειξαμένης ηρωικήν θέλησιν και αντοχήν ανά τα όρη χάριν της λίνιας της. Ο κ. Παναγ. Πε-

a
v
t
í
l
a
l
o
s

τ
n
S

B
ρ
í
s
a
s

a
v
t
í
l
a
l
o
s

t
n
s

B
r
í
s
a
s

τεινός μετά της Σοφίας του και άνευ του πετειναρίου των. Ο κ. Δημ. Κατσάνης μετά της δ)ος αδελφής του, απεχούσης των κυνηγετικών ταλαιπωριών ελλείψει ειδικής εξαρτήσεως. Ο κ. Β. Αποίκος, ο Κολόμβος των Βατερών, μετά της ευγενεστάτης Κυρίας Αγγλαΐας, η οποία ευρήκε ότι εις τα Βατερά είναι όλα καλά αλλά χρειάζεται υπαμονή γαϊδουρινή για να περιμένει κανείς αύριο και όλο αύριο να φάγει ορτύκια. Ο κ. Θ. Τεμπέλης ο αοκνότερος των κυνηγών παρά το όνομά του, μετά της συζύγου του και της μητρός του. Ο κ. Κώστας Σαλβαρλής μετά της «μη μου άπτου» Ρηνούλας του, της «μη μου απποτέρας» κουνιάδας του δ)ος Μυρσινούλας Γ. Λαλέλη και του βοήν αγαθού εξαδέλφου του κ. Τάκη Β. Λαλέλη. Ο κ. Τάκης Φ. Λαλέλης νέος συσταζούμενος και γλυκύτατος. Ο κ. Κώστας Πολυχρόνης γηγενής διαμένων εν Αθήναις, μετά της Κυρίας Πολυχρόνη, του πενθερού του και διαφόρων Αθηναίων φίλων του φιλοξενουμένων (ο ένας έφευγε ο άλλος ερχότανε). Ο κ. Μπεμπούλης Βασιλειάδης, ο αγαπών υπερμέτρως τα παπόρια, μετά της Κυρίας Μιμίκας Βασιλειάδου, του πρώτου θηλυκού κυνηγού της Λέσβου και του ιδιοκτήτου αυτοκινήτου των, κοινώς πάπιας. Το τρισχαριτώμενόν ζεύγος Βασιλειάδου κατείχε τα διαμερίσματα του κ. Παν. Βασιλείου διστις εφέτος απησχολημένος εις χοντρότερα κυνήγια ανά τα υψίπεδα του Καμένου Χωριού, δεν ετίμησε τα Βατερά. Κρίμα που έχει και σκύλον Βατερόν! Ο κ. Αντ. Κωνδωνής άνευ του στρώματος του μεν διότι το κατεράκωσαν αι Νηρήιδες της Μυτιλίνης μετά του σκαμνακίου του όμως και του ωραίου μαγιού του που κολακεύει τας σωματικάς του καμπύλας. Ο κ. Μαν. Κωνδωνής μόνος του και εφέτος, αλλά του χρόνου πια, «που θα βγάλει δοντάκια», λέει, θα κάνει ότι

θα κάνει δια να έχει και αυτός οικογενειακήν εστία και να τρώγει φαγάκι φροντισένο από το πουλάκι του. Τοιουτοτρόπως δεν θα έχει την ανάγκη του Θερναδιέρου των Βατερών κ. Ζερβού. Ο κ. Β. Κούμπας, το ανοιχτόκαρδο παιδί της παροικίας, διστις και καθώρισε λακωνικώτατα το ημερήσιον πρόγραμμα της ζωής των Βατερών ως εξής:

1-5	Μαμ
5-8	Μπαμ
8-9	Μαμ
9-10	Ναν
10-11	Τσιπ
11-12	Μπλουμ
12-2	Μαμ
2-6	Ναν
6-7	Μαμ
7-9	Τσιπ
9-10	Μαμ
10-4	Ναν.

Ο κ. Μ. Καραμαλής οικογενειακώς, διάγων βίον ξυπόλητον ως οι δώδεκα απόστολοι του Κυρίου και κηρύσσων τας Γραφάς, έστω και αν ο θείος λόγος έπιπτεν επί της άμμου. Ο κ. Δ. Παπαπέτρος μετά της πανευτυχούς συζύγου του, ήτις μολονότι δεν είχε κυνήγι, τα συχάθηκε τα πουλιά, και της κουνιάδας του Δος Σουρλάγκα, απεχούσης εφέτος επιμόνως του «σαν βουάρτσιπ».

Ο κ. Γ.Φωτίου μετά της φιλομειδεστάτης Κυρίας Μαρίας του που όσο βαρεί αείζει και στη μαγιειρική και στο κυνήγι και στη συντροφιά. Ο κ. Βάσος Παπανικόλας μετά της ευσταλεστάτης νύμφης τους Κυρίας Άννας Σ. Παπανικόλα, πιστής και αχώριστης συντρόφου εις τας κυνηγετικάς αποτυχίας. Ο κ. Ι. Μανώλας μετά της περιπατητικής φιλοσόφου Κυρίας Αύρας, της Δος Θυγατρός του Λιουλιούκας της τσαχτίνας, και διαφόρων κυνών εξαιρετικής ράτσας πλην αμαθών. Ο κ. Ευστρ. Μουτάφης οικογενειακώς, απη-

σχολημένος διαρκώς εις οικοδομικάς εργασίας. Ο κ. Γ. Ιατρέλης δεινός ανεκδοτολόγος μετά της αβροτάπης Ευάδηνης του - το στολίδι των Βατερών - και της σεβαστής του πενθεράς. Ο κ. Μιχ. Φιλίπποβιτς ο ακατάβλητος εις αντοχήν στείραν. Ο κ. Γ. Καραπαναγιώτης μετά της ρινός του, μη χαρείς κυνήγι ως νοσηλεύων τον μονογενή του υιόν.

Ο κ. Μιχ. Κουτζουκίδης μετά φορητού φαρμακείου πλήρους παρηγορητικών φαρμάκων δια τους κοιλιοδούλους, και άλλοι πολλοί δευτερευούσης σημασίας κυνηγοί.

Μεταξύ των ιθαγενών παραθεριστών διεκρίναμεν τους κ. κ. Απ. Πετράν ή Θείον, Παναγ. Μπαχαράκην μέλλοντα πατέρα και δευτέρας κόρης, Γ. Πολυχρόνην, Π. Κανδύλην, Πάνον Καραμάνον, μετά της γλυκυτάπης Ειρήνης του της Δος Μπεμπέκας του και του μπέμπη του (δίος κι απαράλλαχτος ο θείος του ο γιατρός), Θεοχ. Μπελέκον, Απόστολον Μαργαρίτην και άλλους.

Από τους περαστικούς κυνηγούς και μη ενθυμούμεθα τον Σεβασμιώτον εις ον και αποδίδεται κατ' ασύγγνωστον πρόληψιν η εφετεινή κυνηγετική γκίνια, τους αδελφούς Σιφναίου κ.κ. Απόστολον και Αριστείδην, τον κ. Αρ. Καρνάκην, τον Στρατηγόν κ. Σαρηγιάννην, τον κ. Μ. Γούτον και μετά του «Κύματος» του, τον κ. Λ. Βασιλείου μετά της θαλασσοπόρου Λεανδρίνας του, τον κ. Γ. Βασιλείου, τον κ. Τ. Ιωάννου, τας κ.κ. Εύαν Π. Σιφναίου, Τατώ Κουτζουκίδου, Μαριτζίκαν Γρημάνη, τον κ. και την κ. Αντ. Μουζάλα, την δ)δα Μπεπέκα Γούτουμ την δ)δα Δ. Πετροχείλου, τον κ. και την κ. Δ. Παπαδέλη, τον κ. και την κ. Κ. Γούτου, τον κ. και την κ. Κ. Καψιμάλη, τον κ. Λύδην μετά της αξιεράστου μνηστής του, τον κ. Νινίκον Βαμβούρην μόνον εισέτι, τον κ. Παν. Τσακύρην μετά της μελαχροινής συμβίας του και της ξανθής κουνιά-

δας του, τον κ. Φωκ. Λαλένην, τον κ. Ιάκ. Ιακώβου, τους κ. κ. Λέσβανδρ. Λεφκίαν, Π. Αδαμαντιάδην, Φ. Κουτζούκην, Π. Δουκαρέλην κ.λπ.

Άπαντες οι ανωτέρω και άλλοι που διαφεύγουν την μνήμην μας απετέλεσαν την εφετεινή κοσμικήν και κυνηγετικήν κίνησιν των Βατερών. Άλλ' ο κατ' εξοχήν άξων των κινήσεως των Βατερών υπήρξεν ο συμπατριώτης ιατρός Χρ. Δουκας φιλοξενούμενος του κ. Καραμάνου. Ούτος φανατικός οδηγός αυτοκινήτων πάσης μάρκας, ζευγών καθ' εκάστην εσπέραν το πελώριον φορτηγόν του κ. Π. Καραμάνου όπερ σηκώνει δώδεκα λαδοβάρελα ή 36 ανθρώπους, κατεβίβαζεν άναυλα εις τα Βατερά την εν Βρισά διαμένουσαν κυνηγετικήν και κοινωνικήν αφρόκρεμα, η οποία χαλούσε τον κόσμο και την αμμουδιά.

Παραθέτομεν το άδον φορτίον μιας στράτας του φορτηγού, όπερ απηθανάτισε προς τούτο ο φωτορεπορτερικός μας φακός:

Β. Καραμάνος-Ελεγάς, αρχηγός των Δερβισάδων, Γ. Καραμάνος, Γ. Καραμάνος, Βικτωρίτσα Γρημανή, Ευαγγ. Αλατζάς, Π. Οικονομίδης, Ελένη Δούκα, Α. Ανδρουλής, Δις Ζόζα, Ειρήνη Π. Καραμάνου, Ελπινίκη Ρεκλού, Ερνέστος Φράνκε, Π. Καραμάνος, Βάνιας Σιφναίος, Π. Αγγελέτος, Δ. Καραμπάσης, Κ. Ιατρέλης, Λεμπέσης, Ψύχας, Μαρινέλης, Π. Περής, Χαρ. Μπίνος και Αρ. Νιάνιας μετά των τέκνων αυτών όσοι διαθέτουν τοιαύτα. Το αναπνέον τούτο ευγενές φορτίον εκάθητο αναπαυτικώτατα επί θρανίων ειδικώς κατασκευασθέντων!

Δεν πρέπει να κλείσωμεν το παρόν ρεπορτάζ χωρίς να αναφέρομεν τρεις εκτάκτους κοσμοϊστορικάς εορτάς και πανηγύρεις. Την Έυλογίαν των όπλων, τα Καλλιστεία και τον Κλήδωνα. Άλλα περί τούτων εις το προσεχές.

a
v
τ
í
λ
a
λ
o
s
τ
n
s
B
ρ
í
σ
a
s

KOINΩΝΙΚΑ

a
v
t
í
λ
a
λ
o
S

t
n
S

B
r
í
σ
a
s

Bάπτιση

- Το ζεύγος Νικέλλη Στυλιανού και Μυρσίνης Γιαλούρη βάπτισαν το κοριτσάκι τους και το ονόμασαν Μαρία-Ραφαέλα. Ανάδοχοι το ζεύγος Δέσποινα και Δημήτρης Σαρρή.

Na touz zήseis

Γάμοι

Ξεκίνησαν να περάσουν μαζί μια και νούρια ζωή:

- Η Αναστασία Κατσούλα και ο Παναγιώτης Πορτοκάλης.
- Η Μαριλένα Πορτοκάλη και ο Παναγιώτης Ηλιάδης.
- Η Μυρσίνη Γεωργαρέλη και ο Παναγιώτης Βασιλάτος.
- Η Λούπου Μαρία και ο Ιωάννης Διαμαντής.
- Η Ειρήνη Κλειδαρά και ο Εμμανουήλ Καρβούνης.
- Η Νέλλη Γεωργάκη και ο Γεώργιος Γκουγκούλιος.
- Η Έφη Νικολάου και ο Φραγκίσκος Μαρτίνος.

Oi ευχές όλων μας τους συνοδεύουν

Θάνατοι

- Νικέλλης Παναγιώτης (18-2-1996)
- Ταγλή-Δαγλή Σαπφώ (7-4-1996)
- Κουγκούλιου Σαββία (18-4-1996)
- Αποστολής Παναγιώτης (26-4-1996)
- Νικέλλη Μυρσίνη
- Ψαριανός Νικόλαος (29-4-1996)

- Μπάλης Ευστράτιος (3-7-96)
- Κουλαρά Σοφία (29-4-1996)
- Σαββία Γκουγκούλιου
- Προκόπας Χαράλαμπος (10-6-1996)
Θερμά συλλυπητήρια
- Από αθέλητη παράλειψη δεν γράφτηκε στο περασμένο τεύχος ο θάνατος της Όλγας Φώτα. Έστω και καθυστερημένα εκφράζουμε τα συλλυπητήριά μας για μια γυναίκα που έχαιρε της εκτίμησης όλων για το ήθος της.
- Από παραδρομή γράφτηκε στους θανάτους το όνομα Δημήτριος Πόταρης, ως Τσόταρης. Ο Σύλλογος παρακαλεί για κάθε ενημέρωση να τηλεφωνείτε στα τηλέφωνα των μελών του διοικητικού συμβουλίου, για να καταχωρείται στο περιοδικό. Η Συντακτική Επιτροπή δε φέρει ευθύνη για τυχούσες παραλείψεις.

Εισφορές

- Το ζεύγος Ηλία και Μυρσίνης Καρβουνιέρη πρόσφεραν στο Σύλλογο έξι χιλιάδες δραχμές.
- Ο κ. Αντώνης Φωτεινός, στη μνήμη της συζύγου του Πουλουδιάς, πρόσφερε πέντε χιλιάδες δραχμές.
- Η κ. Φρόσω Πλαγωτέλη στη μνήμη του συζύγου της Γιάννη έντεκα χιλιάδες δραχμές.
- Η κ. Μαρίτσα Αναστασίου στη μνήμη της μητέρας της Αναστασίας Νικέλη έφτιαξε την παραδοσιακή πλατσέδα για τη γενική συνέλευση του Συλλόγου που έγινε το Φεβρουάριο.

Kai lígo... χιούμορ

Από τον

της 18ης Οκτωβρίου του 1935

(Διάλογος Δασκάλου - Μαθητή):

Δ.: Τι θα πει νομαρχιακή αυτοδιοίκησις;
Μ.: Να κάνει ο Νομάρχης ό,τι θέλει.
Δ.: Πες μου ένα Νομό αυτοδιοικούμενον.
Μ.: Ο νομός Λέσβου.

*
**

Δ.: Η αγία Ειρήνη τι θα γίνει;

Μ.: Πάρκο.

Δ.: Πώς το ξέρεις;

Μ.: Διότι την κοπρίζουν διαρκώς.

*
**

Απλοποίησις

– Αναγκάστηκα να χωρίσω με το συνεταίρο μου. Έκλεβε την πελατεία.
– Και τώρα τι κάνεις;
– Εξακολουθώ μόνος μου!...

*
**

Αγάπη υπό όρους

Εκείνη: Θα με αγαπάς όταν θα γεράσω;
Εκείνος: Αν θα σ' αγαπώ; Θα σε λατρεύω,
θα σε προσκυνώ, θα φιλώ το χώμα που
θα πατάει το ποδαράκι σου, δε... δε...
θα γίνεις σαν την μαμά σου, θα γίνεις;

Θέτεις εν αμφιθόλω;...

Ένας τηλεγραφητής είχε τοποθετηθεί στο εσωτερικό του Σουδάν μακριά από τον κόσμο όπως λέμε στην ντάλα του καλοκαιριού. Σε λίγο καιρό για να επιτύχει μετάθεση τηλεγραφεί στον προϊστάμενό του.

– «Επικαλούμαι τη βοήθειά σας. Δεν μπορώ να μείνω εδώ. Περιστοιχίζομαι από λιοντάρια, ελέφαντας και λύκους». Ο προϊστάμενος του απήντησε τηλεγραφικώς: «Στο Σουδάν δεν υπάρχουν λύκοι».

Ο τηλεγραφητής δεν απελπίζεται και τηλεγραφεί πάλι: «Αναφερόμενος εις χθεσινόν μου τηλεγράφημα παρακαλώ διαγράψατε λύκους».

*
**

Αμερικανιστί

– Πως τα καταφέρατε να επισκεφθείτε το Παρίσι σε δύο ημέρες;
– Η κόρη μου επεσκέφθη τα μουσεία και τα μνημεία, η γυναίκα μου τα μαγαζιά κι εγώ τα καμπαρέ και τα μιούζικ-χολ.

a
v
t
í
l
a
l
o
s

t
n
s

B
r
í
s
a
s

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ**«ΣΟΛΩΝ»**

Σόλωνος 116 - Αθήνα

Τηλ.: 38.44.284

ΘΕΟΛΟΓΟΣ ΝΙΚΕΛΛΗΣ

ΜΑΙΕΥΤΗΡ - ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ

ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΟΣ

Στουρνάρα 47 - Αθήνα

Τηλ.: 33.01.840

ΚΑΦΕ ΟΥΖΕΡΙ**«ΤΟ ΣΤΕΚΙ»**

ΚΟΣΜΙΑ ΔΡΟΣΙΝΗ

Τηλ.: 61.307 - ΑΦΜ: 45651105

ΒΡΙΣΑ - ΛΕΣΒΟΥ

ΣΤΡΑΤΟΣ ΠΟΔΗΜΑΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ

Αθήνα

Τηλ.: 50.28.844

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΞΥΛΙΝΩΝ**ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ**

Αφων Θ. Κούσκου

Τηλ.: 99.14.411

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΠΕΛΕΚΟΥ

Αρχιτέκτονας - Μηχανικός

Τηλ.: 0251-28992

Βατερά: 0252-61086

ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ

ΨΗΣΤΑΡΙΑ

Λευκωσίας 40

Τηλ.: 86.26.566

ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΙΚΕΛΛΗΣ

ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ - ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ

Μπακαλοπούλου 11 - Ν. Ψυχικό

Τηλ.: 68.56.270

ΓΚΟΥΓΚΟΥΛΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ

ΖΩΗΣ

ΠΥΡΟΣ

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ

ΓΕΝΙΚΕΣ

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ

ΑΥΔΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΡΤΕΣ

Τηλ.: 93.59.372 οικία

98.83.500 γραφείο

ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΑ - ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ**«VORAVET»**

Γ. ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ - Θ. ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ

Κτηνιατρος - Γεωπόνος

Λεωφ. Πεντέλης 47 - Βριλήσσια

ΨΑΡΟΤΑΒΕΡΝΑ «ΤΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙ»

ΦΡΕΣΚΑ ΨΑΡΙΑ - ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΟΥΖΟΜΕΖΕΔΩΝ

ΔΙΠΛΑ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Δημητρίου & Θεοχάρη Αγγελέρου

ΑΓΙΟΣ ΦΩΚΑΣ Τηλ.: 0252-61465

ΜΕΣΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ**«ΚΝΩΣΣΟΣ»**

Κτηματομεσιτικές Επιχειρήσεις

Επενδύσεις

Φιλική Εξυπηρέτηση

Υπεύθυνοι: ΚΑΦΑΛΟΥΚΟΥ ΚΛΕΟΝΙΚΗ

ΤΣΟΚΑΣ ΝΙΚΟΣ

Γούναρη 112 - Άνω Γλυφάδα

Τηλ.: 96.19.505 - 96.47.620

FAX: 96.26.958

ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ - ΦΟΡΟΤΕΧΝΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ**Γ. ΤΣΑΤΣΟΣ - Ι. ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ**

• Οργάνωση - Επίβλεψη Επιχ/σεων

• Μηχανογραφική τήρηση βιβλίων

όλων των κατηγοριών

• Φορολογικές δηλώσεις - Συμβίβασμοί

• Συστάσεις - Λύσεις Επαιρειών κ.λπ.

Θησέων 179 - Καλλιθέα

Τηλ.: 95.11.173 - 95.25.264